

ČERVENEC 1910.

ČÍSLO 7.

G. JEANJEAN.

Ref. V. Lankaš.

Nová paedagogie.

(Pokračování.)

II. Dětská duše. Stručný výklad dosud podaný ukazuje již dosah a rozsah pedologických problémův. A přece je to jen jedna část, důležitá ovšem, ale nicméně druhotná část programu nové paedagogie. Kultura ducha, s jejími dvěma základními stránkami intelektuálního rozvoje a mravní formace měla by býti jeho hlavním jádrem. Třeba doznati, — a důvody Jeanjeanovy byly svrchu uvedeny — že pedologie dosud jen nakusuje studium těchto bytných kapitol. Meumann jest asi prvý autor, který načrtnul celkový plán dětské psychologie. A přece podal jen neúplný nástin zkumných a tudíž i nedostatečných method, jak dále poznáme.

1. Vědomí dítěte a jeho všeobecná činnost. Zdroje intelektuálního života nebyly ještě předmětem zkoumání. Práce Prayera, Compayrého, Péreza, Shinna, Sterna o této věci jsou jen popisy a to popisy cele zevnější. Tvoření se „já“ dítěte ale vnucuje se rozhodně pozornosti pedologův. Záleží totiž, aby vychovatel byl poučen o způsobu, jak se organisují u dítěte stavy vědomí a jak se soustřeďují pozvolna, aby vytvořily jeho osobnost. Bylo by též zajímavavo věděti, nepředstavuje-li toto vědomí plody současné nebo nástupné, neproráží-li nevědomé každé chvíle práh vědomí, postupujíc i-tak daleko, že stvořuje „úsoby“ provisorní, více méně cizé a chorobné, potom, jak „úsoba“ stravuje tyto přehnané výrůstky a jak vtělujíc si je je disciplinuje, konečně jak duše, uvádějíc v působnost svou synthetickou činnost, sjednocuje pozvolna vše, čeho porůznu nabyla. Celá tato tajemná oblast, již nám objevila psychopathologie, musí býti pečlivě probádána.

Všeobecné podmínky duševní práce jsou pozornost, paměť a sdružování, obrazivost, zvyk. Vyjma paměti, většina z nich nebyla ještě dostatečně studována se speciálního stanoviska psychogenese a praktické aplikace na výchovu.

Pozornost¹⁾ je dozajista důležitý problém intelektuelní kultury. Bez ní nic není možno. Poznání jejího mechanismu, její míry, jejího

¹⁾ Pelsbury : L'attention. Nayrac : Physiologie et psychologie de l'attention.

rozvoje zájmem a volným úsilím, její fixace zvykem, je nezbytno vychovateli, který musí přivést dítě k tomu, aby se jí přiučilo. Jak nejlépe vzbuditi dobrovolnou pozornost, pak jak ji udržeti, když postupně potlačujeme přirozenou nestálost mladého školáka? Jak přiměti žáka, aby se zabýval věcí, jež se mu zdá lhostejnou a aby se zajímal o celé vyučování? Jak vyléčiti nepozornost několika kolísavců?

K otázce pozornosti řadí se otázka intelektuální únavy, jež v posledních létech byla pozorně a pilně studována. Podařilo se ji měřiti dosti přesně a tak i měřiti schopnost a sílu pozornosti u různých osob. A to, se stanoviska robení programů, je věc nesmírně důležitá. Až dosud starali jsme se jediné o to, co dítě musí činiti; nyní bude třeba počítati s tím, co může činiti; neboť naučili jsme se rozlišovati pečlivě dobrou únavu nutnou, již napravuje dokonale klid a spánek, od únavy nahromaděné nebo-li přetížení. Nezávisle na psychofysických pochodech (esthesiometrie, ergografie, studium doby reakční, dynamogenie) a psychofysiologických pochodech (histologické poruchy, změny krevního tlaku, teploty a p.), bude moci učitel snadno zkoumati a stanoviti stav únavy u svých žákův metodami psychologickými (diktáty, počítáním, trváním práce). Unavený žák bude potřebovati totiž značně času i na věci prosté — jednoduché a vykoná je ještě s mnoha chybami.

Je-li pozornost nutná k chápání a učení, je paměť neméně nezbytná a to k ustálení, uchování a reprodukování nabytých pojmův. Pedologie paměti, díky četným již vykonaným pracím, může již prokázati značných služeb vychovateli, buď pro míru, nebo pro pěstění této schopnosti. Po jistý čas namluvili paedagogové mnoho špatného o paměti; tvrdili, že žáci, kteří měli paměť nejlepší, byli nejméně inteligentní, a že vzdělávání paměti bylo škodlivo vzdělávání ducha. Práce novější (Binetovy) rehabilitují tuto důležitou schopnost duše. Potřebuje přece každý člověk, aby podržel, co ví; jinak byl by život jen samé začínání. Máme-li však podržeti, musíme studovati. A staré metody byly dobré. Z pokusů Bandrillardových, Roussetových, sl. Metralovy a jiných o paměti pravopisu vysvítá, že lépe podržujeme slova psaná, proslovená a čtená než slova, jež nebyla čtena nebo čtena a psána.

Všech těchto pochodů musí býti použito k dobrému memorování. Tato konkluse souhlasí ostatně i s tím, co víme o typech paměti: zrakovém, sluchovém, hybném, intelektuelním nebo smíšeném. Zařazuje-li někdo snáze to, co vidí nebo slyší než to, co pronáší nebo co myslí a kritisuje, možno tvrditi, bez obavy, že chybíme, že bude lépe memorovati, když použije i ostatních pochodů.¹⁾

Vychovatelé pak, budou-li od počátku školního roku užívati měření nebo jiných zkušebných prostředků: písmen, čísel, slov, frází, sestavených v řady více méně dlouhé, budou moci určiti snadnost, již jejich žáci mají v podržování, uchovávání nebo reprodukování naučeného. Zároveň odkryje se, podle toho, budou-li čteny nebo slyšeny

¹⁾ Z literatury: Offner: Das Gedächtnis. Van Bieroliet: La mémoire. Van Bieroliet: Esguisse d'une éducation de la mémoire. Binet. Fohlman: Experimentelle Beiträge zur Lehre vom Gedächtnis.

nebo proneseny, hlavní typ paměti, jemuž žák náleží. Dítě, málo obdařené touto schopností, nebude pak již nespravedlivě trestáno, nebo bude podrobena přiměřeným praktikám, jež, v míře možné a dosažitelné, poopraví a vylepší snad tuto nedostatečnost.

O asociaci stavů vědomí, o zvyku, Jeanjean se nerozepisuje, ježto dosud nebyly dostatečně pedology studovány, a pojednává ihned o obsahu života duševního.

2. Citový život dítěte. — Obor citového života dítěte byl dosud jen lehce dotknut; jeho bohatost slibuje badatelům bohatou žeň. Studium nákloností nebo tendencí dítěte a důsledně jeho schopností dovolovalo by je lépe řídit a životu přizpůsobiti, ano by se mohlo dbáti lépe a více jich vlastní povahy. Školské vzdělání zůstalo přílišně brutální formou, jež žáka přinucuje k passivitě a zabíjí jeho originalnost. Na druhé straně, psychogenetické studium různých emocí, citův a vášní, otevře mravní výchově nové cesty a zdokonalí její metody. To však bude možno teprve, až dobré monografie detailně každou otázku probírající budou vydány. Binet načal studium schopností, ale jen povšechně. Jiní pedologové provedli ankety o strachu, hněvu, suggestibilitě atd. Nepřišla dosud chvíle, aby z nich byly důsledky vyvozovány; stačí, označiti cestu, již třeba se bráti.

3. Představový život dítěte. — Mimo tradicionální obecné pojmy, řádu spíše literárního, jež nalézáme v klassických příručkách paedagogie, nemáme nic přesného a zvláště nic ověřeného o percepci a rozvoji smyslů ve škole. Vzdělání obraznosti a abstrakce u dítěte bylo poněkud lépe probráno, ale přece jen povrchně a po výtce deskriptivně. Tyto otázky budou se musiti znova vzíti do práce a studovati methodou objektivnější a experimentálnější.

Za to intelligence, její pochody, její míra, její pěstění byly u celé řady pedogův a zvláště u Bineta předmětem hlubokého studia a pečlivé analyzy.

Problém ten je vskutku i pro rodiče i pro vychovatele svrchovaně důležitý. Když dítě o normálním tělesném rozvoji, pracovité a pořádné, neprospívá ve škole, není proto ještě nutně; jak mnozí věří, neintelligentní. Nešťastná změna školy nebo učitele, špatné začáteční vyučování, zařazení do třídy příliš vysoké, jsou často příčinou této pohromy. Jen po vyloučení těchto různých příčin, může býti žák podezříván z neintelligence. Než jak se ujistiti a zvláště jak určití stupeň tohoto nedostatku? Byly k tomu účelu zavedeny různé praktiky k měření intelligence.

Co možno očekávati od této metody? Není to riskantní chtíti zříditi metrický stupeň reality ne kvantitativní, ale kvalitativní? Na tuto námitku možno odpověděti nejprve tak, že neběží tu o nějaké měření fysické, ale psychologické. A ode dávna přece chceme kontrolovati otázkami, zkouškami vědění, jež je přece věcí duchovní. Vskutku zdá se, že první pokusy měřily hlavně toto vědění a ne inteligenci samu, jež je podstatně dynamismus a nemůže býti redukována na nějaké projevy statické. Přece však zdokonalené praktiky a přístroje pokusily se dosáhnouti tohoto dynamismu, přinucující jej takorůzka zručným bádáním, aby svědčil o své existenci. Řady otázek různých obracejících se na pochopení, soud, rozum žáka nutí zrovna tyto schopnosti, aby se projevíly v daných odpovědích.

Tyto pokusy mohou rozhodně přispěti k tomu, aby bylo přesněji určeno vědění žákovy, a pak i k dokonalé reformě zkoušek, jež by pak přestaly býti skokem do nejista, loterií, jak až dosud bylo. Ale je též jisto, že intelligence žákovy může velmi dobře projíti oky této otázkové sítě a tak pozorovatelů uniknouti. Dítě totiž řekne jen co chce a jak chce a kdy chce; a nemá-li zájmu na dané otázce — a my klademe někdy otázky velmi nechutné — stáhne se do passivního, dobrovolně voleného stavu, který snad hová jeho potřebě snění nebo lenivosti, nedbajíc nic, že projevuje tak svou neintelligence. A co budeme moci pak o něm souditi? Všici známe školáky a i studenty zcela prostřední, často obdařované titulem hlupáků, kteří stavu tohoto jen využívali, aby se tím lépe uzavírali do svého života vnitřního, proti zevnějšku ohrazeného. Pak najednou kukla se stala motýlem, a my jsme byli svědky jich vzletu a nesmírného pokroku.

Tyto praktiky a přístroje neodstraňují četných příčin pochybení: bázně, nedostatku zájmu, suggesce atd., tak že, až dosud aspoň, měření intelligence má jen cenu velmi relativní, i když se zdá, že je dostatečno, aby nám dovolilo rozlišiti děti normální od normálních.

Řeč dětí dala podnět k několika dobrým studiím, ale ještě příliš málo četným, abychom z nich mohli vyvoditi praktické důsledky.¹⁾

4. Aktivní život dítěte. — Moderní metody vybaví asi dítě ze školské passivity, jež je tak mocně tížila dosud. Jestliže kujíce stáváme se kováři, tak jednájíce a chtějíce stáváme se bytostmi volnými. Učitel bude tudíž musiti co možno nejvíce rozvíjeti činnost žákovy, pečuje jen o to, aby ji řídil k činům dobrým a užitečným. Napodobením, hrou, kreslením nebo ručními pracemi, fysickým cvičením, intelektuelním a mravním úsilím bude žák pozvolna pěstovati a vzdělávati svůj charakter a vytvoří si silnou vůli.

Jen některé z těchto otázek byly pedologií na přetřes přivedeny; byla to zvláště hra, jež se nám již nejeví, jak jsme za to dříve měli, jako vybití nadbytečné energie nebo dokonce jako přežitek, ale spíše jako příprava na život, svými obecnými formami her smyslových, hybných, intelektuelních, citových a volních nebo lépe ještě svými zvláštními stránkami her rodinných a sociálních, her imitačních, her zápasových a p.

Problém vůle a charakteru je v modě od jisté doby. Výmluvné theorie byly o něm podány, z nichž vyvozovala se celá racionální paedagogie, pravděpodobně dosti oprávněná, ale která nikdy nebyla podrobena kontrole opravdového ověření. Práci té budou musiti — a čím dříve, tím lépe — věnovati svou pozornost pedologové.

5. Program a paedagogická praktika. Poznamenali jsme již, mluvíce o intelektuální únavě, o měření intelligence a schopností u dětí, že pedologické studie asi přinesou s sebou některé pozměny v programech a zkouškách. Některá přesnější zkoumání byla již podniknuta, na př. o vyučování ráno a odpoledne. Odpolední vyučování je méně účinné než dopolední, asi proto, že spadá v jedno

¹⁾ Stern : Die Kindersprache.

s hodinou zažívání. Četné školy též věnovaly konec dne ručním pracím. Jiné pozměnily vyučovací hodiny ve třídách tak, aby byly ve větší shodě se zákony zdravotní.

Bude dobře varovati se tu přehánění; pedologové by rozhodně chybovali, kdyby chtěli na základě dosud málo četných zkoumání nebo na základě příliš všeobecných udání zvrátiti vše najednou. Nejzajímavější část jich úlohy se zdá — míní Jeanjean — býti experimentální ověření různých vyučovacích method. Vezmeme-li třídy sourodé a podrobíme-li je různým paedagogickým praktikám, budeme míti, budeme-li se starati o zmožení pokusův a přesné zaznamenání výsledků, opravdový výkon a výtěžek těchto method. A to bude míti větší cenu než absolutně důvěřovati důvodům, jež mohou býti jen pravděpodobny a jichž falešnost odkryje dobře organisovaná školská praktika.

(Pokračování.)

Dr. OTAKAR TAUBER.

O výchově rodinné.

(Dokončení.)

Dcera Ludvíka XV. měla jíti ke sv. přijímání prvnímu. Nastrojila se nádherně, ověncila démanty, náramky. Otec však řekl: „Pryč s tím! Tak chceš přijati Spasitele? Pamatuj, že nejkrásnější démant je čistota a nejpěknější šperk: pokora!“

Zbožný, zámožný kupec ve Florencii, Feo Belcari psal 19. října 1455 své dceři: „Pokora je propast sebeponíženosti, věž síly, božská stráž, jež oko zastírá, že vlastních předností nezříme; cesta k pokoře — je sprostnost a utajování vědomostí; chceš-li vystihnouti tajemství, buď pokornou!“

V těchž asi letech vydal Giovanni Dominici spis: „Nauka o výchově“, v němž praví: „Děti mají denně aspoň dvakrát, třeba ráno a večer kleknouti a požehnání rodičů přijati; při rozkazu ať skloní hlavu, za trest ať poděkují!“

R. 1491 vydal v Miláně Maffeo Vegio šest knih o rozumné výchově, v nichž zdůrazňuje užití (aplikaci) pravd na život. Již ve století 15. takové květy církev vydávala. Výtečný, světoznámý vychovatel v ústavě v Mantoně, Vittorino da Feltre, žádal na chovancích pořádek, jednoduchost, otužilost, samočinnost, přemýšlení, následování Krista. Privil: „Špatný člověk nemůže býti dokonalým učencem.“

Netrpte, by dítě ze školy přišedší knihami leckam pohodilo a tam to. Ať knihy dá na své místo! V sobotu večer ať obuv, šaty si na jedno určité místo připraví, by ráno neshánělo jeden střevíc v koutě, čepici ve skříni atd. a kostel opozdilo. U stola ať slušně sedí, ruce vždy majíc nahoře; drobty ať sebere! Netrpte mu čmárat v knihách, po zdech, šaty kazit, v prachu se válet. Zevnější čistota

má však nabádati dítě k čistotě vnitřní. Některé dámy stále jen čistí koberce, leští podlahu, děti strojí, ale o mravní bezúhonnost dítek dbají pramálo. Děvčátko ze III. tř. mi přineslo následující verše:

„Podej, duše, pravé ruky,
pevedem tě skrze muky,
z muk do očistce;
tam uhlídáš své rodiče,
jak tam pláčou, naříkají,
že své děti netrestali.“

Heli netrestal nezdárných synů a Pán Bůh potrestal jej i syny. Byli v bitvě zabiti a Heli zlomil vaz.

V čítance kterési jsou verše velebící matku pečlivou:

„Odešla od nás do lepších světů předrahá naše matička milá; teď odpočívá uprostřed květů, blahá nám na ni památka zbyla.	Co Bůh jí svěřil, opatrovala, ku nebi vedla nás děti, o zdraví naše neustávala ve dne i v noci strachem se chvěti.
---	---

Dobrá matka pečuje i o zdravou duši dítěte, by se nezkazilo. Něžná matka nestrpí v domě nahotin, oplzlých fotografií a pohlednic, nestrpí dětem, míti ruce pod peřinou, v kapse, nedovolí jim bavit se se služkami, tovaryši. Velmi ostražitě pozoruje oči dítěte, když odněkud přijde, zda něco do srdce dítěte nevníklo, co by pel jeho setřelo; prohlédne památník, obrázky, knihy. Památníky zhusta cílem se míjejí, ba dětská srdce do osidel zla uvádějí.

K čemu dávat děti již často fotografovat?! Mnoho záleží, jací lidé častěji do rodiny vaší přicházejí; vliv jejich může býti zhoubný pro děti vaše. Rozumní rodiče neberou děti na svatební veselky, na výlety, kde se tančí, netrpí jim postávati u dveří neb oken hospod a putyk, nepustí je na pochybné hry cirkusové neb komedie. Večer důsledně nemají děti nikam ať je to cokoli! Pro Boha, rodičové, nenechte nikdy spáti děti různého pohlaví spolu! Nenechte je spáti naznak, dozírejte, zda si neposílají psaníčka s hochy. Chlapci patří mezi chlapce, děvčata mezi děvčata. Jsem proto, by katoličtí učitelé a katecheti se ozvali nahoře u osob vlivných proti koedukaci. Čeští bratři byli proti koedukaci.

Dítě beze studu — strom bez květu. Zvláště oči dětí ať nic nespátní závadného venku, ve skříních výkladních. Dým za plamenem, hřích za pohledem. Knihkupec často vystaví věci děsné, ale včasným slušným způsobem se dá vše odstraniti. Sám jsem několikrát požádal zdvořile různé knihkupce a dali obraz, knihu hned pryč. Může tak učiniti ředitelství (stalo se v Příboře), by závadné knihy byly odstraněny. U živnostníků, kteří vystavují pohlednice sprosté, může zakročiti správa obce nebo města. Zkrátka, jen pryč se zbabělostí a vše jde beze zlostí.

Ať nelezou děti do psí boudy, kurníků a se zvěří si moc nehrají. Šaty ať u dívek nejsou příliš vystřiženy, ani krátký; ať se dlouho děti před zrcadlem nestrojí. Brzo spát, ale rychle z lože ven, jen ven! Nestrpte se dětem povalovat v lůžku: toť oheň pekelný. Dítě ať je oblečeno jedna, dvě! Při svlékání je dobře pozorujte! Na místě veřejném ať se nekoupou nikdy, na záchodě ať se nezdržují

dlouho! Zlo společenské pochází hlavně z rodiny: tu třeba tedy nasadit páku nápravy.

Smiles dí: „Ti, kteří mají v rukou výchovu dítek, mají větší moc než ti, kteří třímají otěže vlád.“ Co zlého pochyťí děti na honech, na panském tovarychu, ve fašang, při assentě! Co to hrubostí, hulákání, písni pustých!

Dítě cudné má oko jasné, přímo může matce, knězi do očí se dívat; dítě nemravné má oko těkavé, kalné. Když se ptá dítě na věci choulostivé, jež přesahují jeho rozum a věk, jemně pokárejte: „jsi moc zvědava; raději dělej své!“ Nikdy moc malé děti nelíbejte, nelehtejte ani toho netrpte od druhých! Všeho moc škodí; i moc lásky škodí. Tím se dítě smyslně dráždí, stává se nervosním. I malé děti již dnes chraňte před dospělými vyžilci!

Děti musejí míti stále dozor, aniž by právě věděly, že jsou pozorovány. Někdo nám přijde a stěžuje si na vaše děti. Neříkejte: „u nás se to neslyší, my za děti nemůžeme.“ Věřím, ale když víte, že činí zle, pokárejte, netrpte jim to! Pak se na vás vyplní, co dí pěvec Páně o dobré matce:

„Synové tvoji jako mladé olivové kolem zraku tvého.“ (Ž. 127³)

Dvě věci třeba rodičům a vychovatelům častěji konati: vzpomínati si, co dělávali, když byli dětmi bez dozoru a vžiti se ve stav dítky t. j. postavit se na jeho stanovisko, probádati jeho duši a vyzkoumati jeho povahu. Spisovatelka Reuterova dí: „Dnes chce muž volnost, žena volnost, ale dítě volá: Co bude se mnou?“ Vzorem otce: sv. Joachim, vzorem matky: sv. Anna, vzor dítěte: Maria.

Výsledek špatné výchovy je: 120.000 dětí nemanželských ročně v Rakousku. Děti tichošlápci jsou podezřely. Extrém budí extrém: na př. všetečnost budí často netečnost. Syn lakomce bývá marnotratník. Ani malých chyb nemáme nechat nepovšimnutých. Z drobné rybičky, velká ryba, z malé chybičky, velká chyba.

Obrod národa se musí státí mládeží. Dítě má záhy vědět, že je kolečkem ve stroji společnosti, členem celku. Třeba tedy brzo v něm budit soucit s trpícími, zvláště s dětmi mrzáky. O štědrém dnu nebo když je oběť pro chudé, při prvním sv. přijímání ať dá dítě něco z lásky chudým dětem. V každé obci dětí nuzných, opuštěných, sirot dosti. S dovolením matky děvče staré šaty ať dá spolužačce! Nikdy nechť se neopováží posmívati se starým lidem, žebrákům, nebo dětem mrzáčkům; ať ví, že Bůh je Otec všech. Když zazní umíráček, pomodlete se v rodině s dětmi dle starého zvyku: „Odpočinutí věčné dej jim, ó Pane atd.“ Když něco dítě chce od služky, ať ji zaprosí a za vše poděkuje. Před šedivou hlavou ať povstane a starým do řečí se neplete. Učte děti milosrdenství třeba takto: „Jdi, vezmi tohle dítě za ručku! Napumpuj vody stařečkovi! Ukaž cestujícímu cestu! Pomoz stařence zdvihnutí nůši! Co chceš, aby tobě lidé činili, čiň jim; co nechceš, aby tobě činili, nečiň jim! Co tebe bolí, jiného bolí též! Přej a bude ti přáno! Budeš-li hodným, budu tě míti též rád! Čest bratra, je i tvá čest! Jste ratolesti jednoho stromu! Moudřejší ustoupí! Jakub se uklonil Esauovi; mladší se má podvoliti staršímu atd. Ježíš odpustil nepřátelům.“

Toť návod k praktickému křesťanství.

Pěkný je známý příklad o prutech Svatoplukových; synové jeho neposlechli a říše velkomoravská se rozpadla. Náš otec — dej mu Bůh slávu věčnou! — říkával: „Děti, držte se spolu. Já bych pro vás poslední knoflík dal!“

Císař Rudolf jel pustým krajem; bylo vedro, vody nikde; vojsko žíznilo. Nedaleko žali a sekáč přinesl císaři džbán k ústům, ale císař Rudolf pravil: „když moji vojáci nemají co pít, ani já nechci.“ Cit budí cit.

Nejvíce dobrého dítě vnímáti může v sedmi letech. Ať miluje dítě ptáčky, pěstuje květinu na vykázaném záhonku, neláme plotů, stromků, neboť tím začíná surovost. Netrpte dítěti zápalek, zbraně! Výstražný příklad je žák Skála v Radešovicích, který dvě děti zabil a třetí již vraždil. Toulání a žebrání jest řádem školním zakázáno. Nenechte děti se toulati; po Anděl Páně ať jsou doma! Hry o peníze, o orlíčky jsou zkázonosny a počátkem konce zlého. Vše musí míti čas: je čas radosti, je čas smutku, je čas her, čas učení se. Aby poznaly děti cenu peněz, zapřáhněte je někdy do práce, ať zkusí, jak těžko se peníze vydělávají. Ať si peníze ukládají do kassy a zanechte jim je pak do Raifeisenky! Ať třeba sbírají housenky, kosti, železo. Když dítě něco však přinese, vždy se zeptejte, odkud to má. Děti kradou peníze, med, ovoce, kvítka a svíčky na hřbitově, holuby, na trhu cukroví, ve škole křidu, nůž a jiné.

Divím se, že rodiče to vidí a nic neřeknou a to trpí. Když manželka Anna přinesla obdrženého kozelce, řekl hned chudý, starý Tobiáš: „Ať není kradený, navraťte jej, neboť nesmíme se dotýkati něčeho, co bylo by kradeno.“

Mezi sebou děti nesmějí nic vyměňovat, šantročit, peníze si půjčovat; nic není dosud jejich. O vše, o krejcar, chléb, ať požádají!

Nikdy ať nehážou kamením a nekouří, pro opojné nápoje nechodí. V Anglii do 16. let to zakázáno. Rodiče musejí tedy samy býti příkladem střídmosti a poctivosti. Kam nechodí střídmost, chodí lékař.

Benjamin Franklin vypravuje, že otec jeho nikdy neprojevil úsudku nebo nelibost nad tím, co přišlo na stůl. Když nechce dítě něco jísti, nenuťte je, ale jiného mu nedejte! Na noc nikdy ať nejedí děti jídel horkých, zemáků, vajec, moc masa a čaj vřelý s rumem. Strom zdrženlivosti má kořenem dostatečnost. V nejlepším přestat! Kdo si umí říci: dost, dostačí si. Když se chovanci Sokratovi hnali k vodě majíce žízeň, nařídil jim, aby napřed navázili dvě, tři vědra a pak se mohli napít. Tak je učil krotit chťíce. Pravidlem pro děti je co do stravy: ne moc, ne málo! Malé dítě vše dává do úst; proto nemáme malým dáti hračky barevné.

Zákon náš dovoluje dětem od 12. let pracovati na poli za den 6 hodin. Zdraví je dar Boží; i u dítěte ho musíme ceniti. Severní větry (u nás buchlovják) zapříčiňují záškrť; proto ať dětí dýchají nosem a ústy vydechují.

Zpěv odporučuji; sílí hlas a plíce. — Rodiče mají učitele upozorniti, že dítě nedoslýchá, že je sirota a jiné. Na Slovákku ať děti nosí svůj kroj! Moc sedět děti nemají, ani moc mlsat ne. Moc medu, pramen jedu. Bonbony a cumle pryč! — Nehty, uši, zuby, oči,

krk ať jsou čisty! Učte děti správně mluvit, ne ňuhňat, ne se mazlit, ne koktat na př. říkat Fjanta. Nemůže-li dítě něco vyslovit, řekněte: dívej se mi na ústa! Vyslovujte pak slovo správně, zvolna! Dítě nesmí býti bez práce. Sochař Vilém Achtermann, když jako chlapec pásl, vyřezával ze dřeva, a ze samouka se stal umělec.

Aby se vyhnuly učení, děti lžou: „nemáme nic zadáno“. Kdo lže, krade. Proto řekněte dítěti: „Vše vyjde; jen ďábel lže. Co je po hodinách, které jinak ukazují a jinak bijí! Co je po lháři? Bůh ví vše, ví zda řekl pravdu.“ Sv. Alfons pravil: „raději dám hlavu na špalek (pod sekeru), než bych selhal“.

Ve vlaku jel otec a synek; synek se stále díval z okna a ven vyhlížel. Otec pravil: „Frantíku, nevyhlášej, stane-li se ti něco“. Synek nic. Otec: „Budeš vidět, uletí ti klobouk.“ Synek vyhlížel dál. Otec mu mžikem sebral klobouk a vstrčil za ěadra. Frantík břečel a otec dí: „Říkal jsem ti, že ti ho vítr sebere.“ Synek nařikal. Konečně praví otec: „Dívej se ven, já zapísknu a klobouk přiletí!“ Frantík se díval ven, otec zapísknul a rychle mu dal na hlavu klobouk. Za chvíli popadl Frantík klobouk tatíčkův, mrsk ním ven a volá: „Tatíčku, pískejte, ať přiletí!“

Rodiče musejí býti sami pravdomluvní a neučit děti sami lhát. Matka pošle muže s chlapcem na procházku. Otec dá synkovi dva krejčary: „kup si něco a neříkej, že jsem šel do hostince“. Matka něco nakoupí — a praví děvčeti: „neříkej nic tatínkovi!“ To jsou mistrovské kousky zvrácené výchovy. Jaká matka taká Katka.

Jablko nepadne daleko od stromu, ovšem není to vždy pravda. Velmi hodní rodičové mají někdy nezdařeného syna. O takových rodičích platí pak slova Kristova matkám řečená: „Neplačte nadě mnou, plačte nad sebou a nad svými syny!“ Slzy matky budou syna kdysi pálit jako rozžhavené dýky.

O lhaní píše Foerster překrásně: „Lhaní přináší zhanobení celé osobnosti — a kdo sebe dovede zhanobiti, ztrácí sílu, schopnost odporovat všemu, co ho snižuje a potupuje, jeho vůle slábne ke všem neřestám i k nejhorším — takže: každý nemrava lhář a z každého lháře se stane nemrava.“ O mravnosti vůbec praví pak Foerster v Pohlavní mravouce str. 16: „Zda nedá se dokázati neoprávněnost nesvobodného jedince v otázkách mravních a svrchovaná platnost Kristova, upozorní-li se na nepopíratelnou skutečnost, že poznání v onom oboru má zcela určité vnitřní podmínky, které nejdokonaleji splní toliko ten, kdo by mohl o sobě říci: „Překonal jsem svět?“ „Blahoslavení čistého srdce, oni Boha viděti budou“ t. j. budou lépe a správněji mravní zásady znáti.

Čistým sklem lépe vidíme, čistá mysl lépe poznává pravdu a dobro. Nevinnost je poklad vykoupený nebem. Rodičové věřící opatrují dítě jako zřítelnici oka svého. Zda pustí tedy svou ovečku mezi vlky?! Rada c. k. z. soudu v Brně, Bed. Šimeček, praví (Věstník brň. Jednoty): „Bez náboženství dospívá dítě v nejhorší bestii.“ Jen víra v Bytost nadlidskou vzbuzuje idee vyšší. Dobrá matka bude jako lvice chrániti dítě své před nevěrou a neřestí!

Bez Boha je možno jen plané mravokárství. Právě zkušenost učí, že třeba již v útlém mládí vštěpovati dětem zásady věčné, jinak budou

hříčkou proudů a nálad. Byť život mnoho pohubil, kdysi se ozve lepší hlas v dítěti zase. Lepší budoucnost je v lepší výchově. Dvacáté století bude století dítěte.

Útulny, sirotčí rady musejí ovšem přispěti. Dítě musí býti obklopeno dobrými vlivy, zdravým ovzduším, dobrými zvyky, slovy, příklady, obrazy, osobami. Pěkné průpovědky, dobré bajky jsou vhodné. Sv. Vít, sv. Anežka, sv. Venantius, sv. Stanislav, sv. Kazimír, sv. Alois, sv. Háta, jaké to praktické vzory dětí! Matrony římské vodily syny na hroby velikánů a jejich život jim vykládaly. Každé dítě má znáti život svého svatého a životy svatých slovanských.

Čelakovský praví:

„Nepaměti do propasti
klesne pustý darmochleb,
bláh, kdo vychoval své vlasti
jednu růži, jeden štěp!“

Ano, blažený otče, který vychováš církvě a vlasti aspoň jeden štěp, aspoň jednoho hodného syna! Blažená matko, jež vypěstuješ církvě a vlasti aspoň jednu růži, jednu hodnou dceru! Byť se vámi vše nevydařilo, aspoň jste vykonali, co jste mohli a odměna vás nemine. Až slunce žití vašeho zapadne, svítiti budou jako hvězdy dítky vaše po vás.

V dětech, jak u chlapců tak zvláště u dívek, třeba buditi čest, t. j. vědomí toho, co jsou. Kdo je si vědom své důstojnosti lidské, nezhodí se a nebude, sloužiti za nástroj hříchu. Člověk se nemá přeceňovat, ale nesmí se též podceňovat.

Když se dítě proviní, třeba v něm vzbuditi lítost, ošklivost činu. Bůh je duch, lítost musí býti v duši. Rozum dítky musí poznati zlo a sám usouditi závěr pro vůli. Lítost pravá vzniká z kořene lásky k Bohu.

Kdyby dítě více Boha milovalo, zachovávalo by lépe zákon Boží, poslouchalo by i když to těžko. Hřích je vědomé a dobrovolné přestoupení zákona Božího. Třeba tedy, by dítě zákon a přikázání Boží znalo a uvažovalo, že hřích je urážka Boží, nevděk, zloba, hanba, neuctivost.

Dítě dospělejší samo může usuzovati takto: „Co jsem? Já jsem obraz Boží, mám rozum, jsem člověk. Jsem králem tvorů a já jsem otročil vášním.“ Představa Boha dobrého, milosrdného, budí cit zármutku nad urážkou Jeho. Člověk odvrací se od sebe hříšného a vrací se k Bohu Otci.

Příběh o synu marnotratném je božsky přesný vzor co do postupu psychologického (dušeslovného). Když slova nepomohou, třeba trestat, ale jak? Tělesný trest je poslední. Uvázat ke stolu — nedůstojno, hladem trestat — nemoudro. Nejlépe dítěti zakázati dovolenou zábavu, ať drží se doma a nesmí ven! Klečet za trest nikdy nedávejme! Kleknutí je výraz pokory a úcty k Bohu. Jen ne moc slov! Zkrátka a dobře! Ne prudce, ale vážně! Věta jedna často stačí na př.: „Ježíš je přítel tvůj a ty s Ním zacházíš nepřátelsky.“; „tolik trpěl Pán Ježíš a pro tebe — darmo?!“ „Více spraviš mírnou věcí, nežli sečí.“

Pythagoras žádal od svých žáků, by denně hodinu mlčeli. Seneka, Epiktet, Plutarch doporučovali sebezpyt.

Jablonský dí:

„Třeba's poznal širou zemi,
prozpytoval hvězdné nebe
a vyniknul nade všemi,
více zná, kdo poznal sebe.“

Hraběnka de Magnis denně s dětmi zpytovala svědomí.

Největší omyl je, že prý děti se musejí „vybouřiti“. Bouře čistí vzduch, ale zanechává škody a spousty nenapravitelné. Chyby s dětmi rostou do stáří. Proto záhy proti náklonnosti — náklonnost! Proti náklonnosti ke tvorům — náklonnost k Tvůrci! Slovnatý vychovatel Rabelais chtěl, aby žáci denně něco přečetli z bible. Z listů pravd a událostí biblických měli ssáti šťávu pro život mravný. Hlava dítěte nemá býti jen věšákem pro klobouk! Rodiče mají vštěpovati dětem, když nastupují do školy, úctu, zvláště ke knězi; hned první hodinu náboženství nechť dítě ví, že kněz je posel Boží. Kdo podrývá autoritu (vážnost) kněze, podlamuje haluz, na které sám sedí.

Katechismus, totiž pravdy jeho, děti mají znáti. Jouffroy praví: „Katechismus odpovídá na všechny otázky životní: odkud, k čemu jsem, co se mnou bude? Dítě první třídy znající odpověď na všechny otázky, je moudřejší než nevěřící filosof.“

Dnes zanedbáváno je srdce; proto odporučím rodičům i dětem úctu k Božskému Srdci Páně. Vzdělávající i sebe vzděláváme i děti; jen opravdový vychovatel vychovává opravdové lidi. Vzdělaný je, kdo má útlé svědomí. Kdo chce vychovati lidi celé, šlechetné, charaktery, nesmí si odpustiti nejnepatrnější chybičky, třeba ješitnosti. Vychovatel se má ptát napřed sebe: „Nejsem já příčinou poklesku dítek?“

Při výchově je činitelem nejpůsobivějším: nadšení vychovatele. Nadšení toto vzniká jedině z víry, ať si říká kdo chce, co chce. Mluvte, vy mudrci moderní, nemocnému nebo umírajícímu, souženému, svá hluchá hesla! Dáte mu sílu setrvat? Vzkřísíte v něm duchovní život? Vznítíte v něm plápol obětivosti? To vše jen víra živá způsobí. Výchova se musí nevyhnutelně vrátiti k nadějím, výkladům, podoběnstvím, vzorům a článkům víry Kristovy! Tato víra naučí děti, by z nehody učinily si pramen požehnaní. Jen víra učí pravé sebeúctě a ze sebeúcty rodí se charakter t. vůle jednající vždy, všude důsledně, mravně. Sheehan dí: „Úcta k sobě je záštitou čistoty.“ Rodiče musejí ovšem napřed sebe ctíti, ale též i úctu k sobě od dětí žádati. Göthe dí: „Úcta je nejdůležitější součástka pravého vzdělání.“

Když u Arabů jde syn k matce, sezuje obuv. Když jde čínský císař přát své matce na nový rok, v celé říši se dá znamení a všeci na zem se vrhnou. Dítě musí ve své matce viděti světici. Úcta dítek k rodičům je pilířem, na kterém spočívá klenutí rodinné spokojenosti. Příklady úcty dětí k rodičům mají rodiče v bibli: Josef eg., ml. Tobiáš, Isák, Abel a sám Ježíš je příklad nejlepší. Ještě na kříži se staral o matku, řka: „Ejhle syn tvůj, ejhle matka tvá.“ Osmiletý hoch byv potrestán utekl a za dveřmi pěstí hrozil matce. Ovšem otec se zhrozil a jej velmi potrestal; bolem až za hlavu se chytal, že se hoch tak zkazil. Večer jej zavolał, přečetl mu z biblické

dějepravy stať o Absolonovi a vylíčil, co i on dnes udělal. Chlapec padl na kolena a prosil: „tatínku, prosím tě, přimluv se u maminky, ať mi odpustí!“ Slovo písma na děti velmi působí. Na př.: „Oko, které se posmívá otci, je hodno, aby je krkavci vyklovali.“ Kdykoli to dětem řeknu, sedí jako pěny, nebo žasnou.

Otec má naváděti děti k úctě matky, matka k úctě otce, tím na př., když jim vykládá, co se matka nastará, nebo matka zase na jmeniny je naučí přát něco otci. Jak se rodiče chovají ke svým starým rodičům a představeným duchovním, tak se budou děti k nim chovati.

Jindřich IV., císař německý se zpupně choval vůči sv. Otcí Řehoři VII. a jej sesaditi chtěl a syn jeho Jindřich V. jej svrhnul s trůnu a vyhnal; v cizině pak umřel.

Otec nechť třeba vypráví dětem: tento stromek sázel stařeček, to pořídila babička! V každé rodině má býti zápisník, do něhož běžné události rodinné, zlé i dobré, na paměť potomkům mají býti znamenány. Matka nechť zavede častěji děti na hrob stařečka nebo svých rodičů, v den úmrtí jejich pak na obět mše svaté! Večer v neděli, nebo když jdete s dětmi do lesa, na pole, vykládejte jim o předcích! Zkrátka: úcta a anarchie jsou dva póly společenského i rodinného spolubytí.

Bez „nad“ a „pod“ je rovnováha neudržitelná. To žádá hlas naší přirozenosti a to je hlas Boha. Dobře je, když se učí děti pěkným básničkám o rodičích, na př.: „Mateřidouška“, „Osířelo dítě“, od Heyduka: „Bohatství“:

„Ba velký, velký boháč jsem,
mám stříbro a mám zlato,
jen bojím se, by nebylo
mi obě jednou vzato.

Pod lipou v tiché chaloupce
jsou skryty moje statky:
stříbro — toť otce šediny
a zlato — srdce matky.“

Starostlivě vychované dítě byť chudých rodičů i v dálné cizině něžně pamatuje svých největších dobrodinců po Bohu. Stařenka ze Tvar. Lhoty dostala od syna v Americe tyto řádky, jež mi dala čísti:

„Jste nyní sama, matičko,
a opuštěna všemi,
když odešli jsme do světa
a tatiček spí v zemi.

Jak lípa jste už bez listí,
rýh plnička a vrásků,
však v srdci k nám všem chováte
svou nezměněnou lásku.

Svých bolů četných nedbáte,
jež tělo vaše ničí
a v srdci vašem mateřském
dvě tužby jenom klíčí.

Ty zná jen velký růženec,
jenž v rukou vašich chřestí:
„ať věčný pokoj otec má
a dětí moje štěstí!“

Mě bolest vždycky zachvátí,
když matku ve hrob kladou,
u chladných hrobů na hrudách
zřím dítky klečet řadou.

A své-li matky vzpomenu,
již tonu v tichém pláči
a prosím Boha srdečně,
ať zachovat ji ráčí!“

(Vít Soukop, Chicago.)

Švédský list „Dageur Ryketor“ vypsal cenu na nejlepší odpověď: „Co je nejkrásnější na světě?“ Došlo 1025 odpovědí. První cenu tisíce korun obdržel mladík, který odpověděl: „Nejkrásnější na světě jsou — matčiny oči.“

Zákonodárce Solon byv tázán, proč neustanovil trest na děti, které by se chovaly k rodičům neuctivě, odpověděl: „Poněvadž nemám za možné, aby se dítě chovalo k otci nebo matce neuctivě.“

Cestovatel Vráz vypravuje, že byl přítomen v Japonsku soudu, při němž měl chlapec svědčiti na otce. Když měl mluvit, najednou se mu z úst vyhrnula krev: raději si jazyk prokousl, než byl by svědčil proti otci, byt nehodnému. Arabové říkají — jak líčí Dr. Musil: „Jen syn pes — štěká na otce psa.“

Děvče II. měšťanky mi přineslo následující báseň slovenskou, které ji naučila matka:

Sirotek.

„Tmavá noc, Tmavá noc,
keď není měsíčka;
smutný je to život,
keď není tatička.

Tmavá noc, tmavá noc,
cos mně urobila,
keďš mně mú mamičku
do jamy vložila.

Tmavá noc, tmavá noc,
keď není hvězdičky;
smutný je to život,
keď není mamičky.

Černá zem, černá zem,
pusť mú mamičku ven!
Nech sa já jim svoju
krivdu požalujem.

Keď sa já jim počnu,
krivdu žalovati,
teprú ty, černá zem,
musíš zaplakati.“

Chlapec IV. tř. obecné školy mi odříkával následující modlitbičku z domů naučenou:

„Dobry Bože na nebíčku,
přijmi moji modlitbičku!
Chraň mi otce, drahou máti,
dej mi v dobrém prospívati.

Této stručné modlitbě mohou kněží i rodiče na paměť děti své naučiti.

Jak mnoho takových perliček v lidu koluje! Třeba jest se vyptávat dětí a stýkati se s rodiči. Nejsou všechny bezvadny co do smyslu a řeči, leč dají se upravit. Takovou je na př. tato lidová básnička (ballada), ne sice aprávná formou, ale obsahem, myšlenkou pěkná:

„Přiletěli andělč, duše brali do nebe,
Ježíšovi chválu vzdali, dušičky se radovaly;
jen jedna se neraduje,
která otce, matku bije,
(ani kmostrů nešanuje).

Již ve III. tř. učívám při IV. přikázání děti těmto veršům, které velmi rády říkají:

„Vždycky mně říkával muj dobrý tatiček,
že budu slzama zalívat chodníček;
vždycky mně říkala má zlatá matička,
že budu vzpomínat na její slovíčka.“

To hodí se i rodičům, když děti varují!

Co citu lásky dětské na př. i v následující národní básničce:.

S i r o t e k.

„Ach Bože, Rozbože, kde je má maměnka? Už na ní narostla zelená travěnka.	Ach Bože, Rozbože, kde je můj tatiček? Už na něm narostl zelený trávníček.	Ach Bože, Rozbože, jakou já žalost mám! Komu požaluji když rodičů nemám.“
--	---	--

Kéž by škola i dům si více všímaly těchto skvostů předků našich!
Kéž by se více vychovávalo!

V pozůstalosti zemřelého otce jsme našli přání, které mu žákyně V. M. psala; uvádím část, protože se v ní zračí názor na vznešený úřad učitele, ale zároveň je tu vyjádřen i cíl výchovy rodinné:

„Vám s v ě ř e n B o h e m těžký úkol: vypěstit v duši dětské květ,
by v jeho jemné vůni vůkol se mohlo dítě v kráse skvět.
Vy pěstujete něžný kvítek a leštíte vždy duše skvost,
by ozdobou již malých dětí se stala P r a v d a, V í r a, C t n o s t.“

Jaký duch vládne v rodině, záleží hlavně matce. Jak dovede zbožně matka vystihnouti vše, čeho třeba dítěti, svědčí následující večerní modlitba, kterou mi přinesla od matinky své napsánu velmi hodná žačka:

„Buď Pán Bůh nade mnou, kříž Páně přede mnou,
Maria u hlavách, andělé po stranách!
Ve jménu Panny Marie uléhám,
Pánu Ježíši se odevzdávám.
Vím, že umřít musím,
nevím, kdy a kde, —
vím však, že bych ztracena byla,
kdybych ve hříchu zemřela.“

Vhodná pro malé děti je též tato modlitbička:

„Andělíčku, můj strážníčku,
opatruj mi mou dušičku,
aby vždycky čistá byla,
Pánu Bohu se líbila.“

I chlapi takové modlitbičky rádi říkají. I v čítance by mohly býti básně svrchu uvedené, nebo následující prosba za nemocnou matku; složila ji Tereza Polabská:

„Anděle, Ty strážce můj, k Tobě ruce spínám,
matičku Ti poroučím, Boha za ni vzývám.
Doprovázej prosbu mou tam, kde Bůh na trůně;
oruduj, ať matinka šťastně se vystúně.
Zažen bolest úzkosti z čela matky drahé,
křídlem rajským věj jí v tvář utišené blahé!
Anděle, Ty strážce můj, vyslyš vroucí přání:
„nechť se zdráva matka zas
nad svým dítětem sklání!“

Největší je omyl, jež hlásal Rousseau, že do 12. let se nemá nic dětem o Bohu vyprávět. Správně učil Komenský, že dítě na křtu obdrží nadpřirozené schopnosti, jež třeba rozvíjet. V Berlíně, ze 412 odsouzených mladíků pouze 12 chodilo do kostela. Lev XIII.

pochopil význam výchovy rodinné a proto zavedl svátek „Sv. rodiny“. Zásadou Jesuitů bylo, by se děti cítily šťastnými.

Někdy nutno dětem udělat radost. Neříkejte jim: „děcka“! Jak něžně mluvil Pán Ježíš při poslední večeři: „Synáčkové moji, dělátko moje!“ Když děti vyslyšíte, zda něco vyvedly, popřejte jim čas na rozmýšlenou!

Někteří rodiče se v dětech velmi klamou, majíce je za nevinné. Zdá se beránek a je to vlk, zdá se andílek a je pokrytec. Měli by býti rodiče vděční, když je někdo upozorní na tajnou chybu dítky. Kdo miluje pokárání, miluje poznání, dí Písmo. Co pomůže, když dítě ví co je příjma, ale upřímně, poctivě nežije! Dobře dí Basedow: „Hladké způsoby mnohých dětí jsou většinou nepřirozeny.“

Největším vychovatelským nerozumem jsou dětské plesy v městech. Locke dí: „Učení je věc nejmenší, ale hlavní věc je, zvykat děti snášet utrpení.“ „Kdyby lidé znali cenu utrpení, rvali by se o ně!

Napomenutí musí býti dáno v čas příhodný. Děti třeba povykují a neslyší slov našich. Za chvíli přijdou a vám se vinou kol krku. Teď rcete: „Nejste hodnější, když jste teď ticho, než když jste dělaly hluk? Teď mne líbete, byste mne za chvíli klamaly!“ Tak budí se soudnost i cit.

Školu dětem chvalte: „Jak krásné věci tam poznáš!“ Se zájmem připravujte, rodičové, dítě své k prvnímu sv. přijímání, v němž má přijati Boháče největšího, Krále vesmíru. Čiňte to dle slov Předchůdce Páně, Jana: „Připravujte cestu Páně, přímé čiňte stezky! Každá hora a pahorek budiž ponížen, každé údolí vyplněno. Křivé cesty buďte rovnými a ostré hladkými!“ Hora pýchy a pahorek ješitnosti budiž snížen, údolí závisti, malomyslnosti a lenosti budiž pílí, důvěrou a láskou vyplněno, nepoctivost nahrazena upřímností, škodolibost, kyselost ohlazená přívětivostí! Moutalambert dí: „Kdo by chtěl odstraniti Krista, musel by napřed odstraniti bolest!“ Svět dovede zasadit rány, ale nedovede je zahojit. To činí jen Ježíš, nebeský Lékař, jenž má balsám na všechny rány.

Chataubriand dí: „Mocní toho světa moc mohou; mohou na př. zaříditi slavnost, ale nemohou poručiti, by se při ní i srdce radovala!“ Ježíš však připravuje dětem hostinu, při níž srdce dětská slastí plesají a to je: první sv. přijímání.“

Člověk je napřed dítětem, pak hochem, jinochem, mužem a starcem. Každý věk je celek uzavřený a každý má býti dokonalý. I dítě má býti na svůj věk dokonalé. Ovšem musí se výchova přirozeně vyvíjet a nepředbíhat. Takové předbíhání se později mstí.

Nemožte děti množstvím napapouškovaných říkání! S dětmi musíme jednati dětinně, ne však dětinsky. Plato dal stručné pravidlo pro výchovu: „Duch má panovat tělu, rozum vášni, zkušenost náladě.“ Darmo naříkat nad zkažeností „zlaté“ — kdysi — mládeže. „Ne z matného oka, z ruky pilné naděje kvitne.“

Braňme všickni výchovu křesťanskou, sami křesťanskou vychovávejme napřed sebe a pak děti svěšené! Buďme si vědomi své zodpovědnosti u Boha a také dětem vštěpujme, že jim bude zodpovídati se z každého slova a činu i z každé dobrovolné myšlenky! Vše je

k něčemu, jen lenoch není k ničemu. Buďme tedy horlivi v povolání svém! Spojme se všickni: kněží, rodiče, učitelé, bychom rodině i škole ráz křesťanský a ducha Kristova zachovali! Nejde o osoby, boj náš je o zásady a to o zásady věkovité a o pravdy božské. Kristus pravil: „Nebojte se, Já jsem přemohl svět!“

Kristus zvítězil, v Kristu zvítězíme i my. Osoby padnou, ale pravda zůstane. — Zdař Bůh!

DR. V. STANG.

F. ROMPORTL.

Svoboda.

Vedle slova „rovnost“ jest ještě jedno, jehož se právě tolik zneužívá. Zdá se, že krásné to slovo „svoboda“ pozbylo za našich dnů již zcela svého pravého významu a že se velmi často zaměňuje s nevázaností, pravým to opakem svobody. Za našich dnů, kdy se každý tak rád honosí hrdým heslem svobody, tak velice se překrucuje a znetvořuje pravý pojem „svobody“, že Lev XIII. byl nucen vydati zvláštní encykliku. „O lidské svobodě“, aby vrátil slovu jeho pravý význam a objasnil zásady pravé svobody.

Svoboda jest nejvyšší přirozený dar, jehož se člověku dostalo, jest to jeho šlechtický diplom, jímž se mu přiznává právo řídit se vlastním rozumem. Nedovedeme si ani představití člověka bez svobody; ona jest nejvznešenější, co Stvořitel tvorům udělil, pouze anděl a člověk ji má.

Jako božský Vykupitel obrozením lidské přirozenosti a udělením svých milostí povznesl lidskou svobodu, tak ji chránila a o ni stále svědomitě pečovala také církev. Každá rozumná bytost jest svobodná právě proto, že rozumná jest, neboť přirozená svoboda předpokládá užívání rozumu. Svoboda není pouze schopnost po něčem se snažiti, nýbrž schopnost snažiti se právě po tom, co člověk seznal snažení hodným. Poznávání a chtění určují proto svobodu, jež není nic jiného než rozumem řízená mohutnost snaživá.

Dokonalou svobodu má jedině Bůh, poněvadž jedině on má dokonalý rozum a dokonalou vůli. Rozum člověka jest tak dalece nedokonalý, že nepoznává všeho, co by poznávati měl, právě tak jako také jeho vůle nesnaží se po všem, po čem by se snažiti měla; a jako jeho rozum k bludu, tak jeho vůle ke zlu jest nakloněna.

Nedokonalost lidské svobody spočívá dle toho v možnosti zlého se domáhati a bludu podléhati, tedy ve schopnosti voliti mezi dobrem a zlem, mezi bludem a pravdou. Poněvadž však svoboda u Boha vylučuje každou nedokonalost, proto nemůže také Bůh ani zlého voliti. Čím více se člověk přibližuje Bohu, tím více se přibližuje také svobodě; čím více se stává Bohu podobným, tím svobodnějším se též stává. Člověk jest svoboden, pokud Boha jest poslušen, stává se však otrokem, jakmile se Bohu zpronevěřil.

Kdo neuznává Boha svým svrchovaným pánem, upadá v otroctví toho, jenž se ho zmocnil násilím právě v okamžiku, když se Bohu vzpíral. Sv. Tomáš poznamenává k místu evangelia Janova (VIII., 34): „Kdo se některého hříchu často dopouští, stává se jeho otrokem,“ toto: Každá věc se posuzuje dle toho, k čemu jest dle své přirozenosti určena. Jedná-li tedy člověk na podnět moci, jež jest mimo něj, jedná ne ze sebe, nýbrž na popud něčeho jiného, jinými slovy, jedná otrocky. Člověk však jest dle své přirozenosti rozumný. Jedná-li tedy dle svého rozumu, jedná ze sebe, t. j. jest svoboden. Když naproti tomu hřeší, nejedná dle svého rozumu, nýbrž pod vlivem něčeho jiného: jest otrokem hříchu.“

Tuto pravdu znali také pohanští filosofové, když pravili: „Jedině ctnostný muž jest svoboden.“

Lidská svoboda potřebuje světla a posily s hůry, aby jednání řídila k dobrému a zlého se zdržovala, neboť „jinak jest svoboda naší záhubou.“ (Leo XIII.). Především jest zákon, přesně stanovené pravidlo, nutný, aby lidé dle něho řídili své jednání a mohli poznávat, co mají konati a čeho se varovati. Ačkoli člověk od přírody jest svoboden, musí přece zákonu se podrobovati. Právě protože jest svoboden, nesmí postrádati určité normy. Přírodní zákon, který jest vštípen duchu každého člověka, tvoří vlastní pravidlo, které nám k dobrému ukazuje a od zlého nás odvrací; jest to takřka výron božského zákona. Božská pomoc, zvaná milost, jest nám zabezpečena k osvětlení našeho rozumu a k posílení vůle, aniž by tím byla nějak zkracována naše svoboda. Lidskými zákony ukazuje se nám přírodní zákon ve svých různých případech a přizpůsobuje se praktickým poměrům. Každý lidský zákon musí míti základem zákon božský; neboť aby byl skutečným zákonem, musí se srovnávati s požadavky přírody.

Věčný zákon jest jedinou a poslední normou lidské svobody. Svoboda jest moc konati, co jest správné, nikoli však volnost konati vše, co se člověku líbí. Svoboda lidské společnosti nespočívá v tom, že může každý dělati co by chtěl, nýbrž v tom, že všichni, zákonodárce i poddaný, vrchnost i občan mohou řídit svoje jednání oním věčným zákonem, z něhož teprve vyplývají zákony země a jehož jsou jen konkrétním upotřebením.

Tím, že katolická církev, věrna svému poslání, stále a všude hlásala pravdu, byla mocnou ochránkyní svobody. Neboť pravda jest nejlepší ochranou a nejlepší zárukou svobody, dle slov: „Pravda osvobodí vás“ (Jan VIII., 32). Jednorozený syn Boží mluví k nám prostřednictvím církve. Učení církve jest slovo Boží. „A budou všichni učenníky Božími.“ (Jan VI., 45.). Hlásáním zákona Božího, jenž jest zákon svobody, prohlásila církev bratrství veškerého člověčenstva a oznámila s apoštolem, že v budoucnosti nebude ani žida ani pohana ani barbara ani Skytha, nýbrž že všichni budou bratřími našeho Božského Vykupitele. Církev zrušila otroctví a rozšířila civilisaci mezi národy, odstranila moc tyranů, nevinné a slabé vzala v svoji ochranu, zavedla úctu a poslušnost k řádné autoritě a vymezila přesně hranice lidské autority v oboru světském i církevním. Tím se stala vskutku církev katolická baštou k ochraně soukromé i veřejné svobody. Za jak šťastného by se tu měl pokládati každý, kdo jest čítán mezi její dítky! — „Nejsme dítkami otrokyně, ale svobodné.“ (Gal. IV.,)31

Kristus nás učinil svobodnými, když nás vykoupil od tížícího jha dvou ukrutných tyranů — nevědomosti a hříchu. Pokud jeho víra osvětluje můj rozum a jeho láska rozněcuje mé srdce, potud jsem svoboden, neboť náležím jemu a žádný tvor v nebi ani na zemi v pekle nemá moci nade mnou: Jsem svoboden. Žádný člověk a žádná vrchnost nemůže mne oloupiti o moji svobodu. Mohou mne trápiti, mohou mne mučiti a trýzniti, dáti vězniti a hladověti, mohou mne připraviti o mé přátele, o mé jmění, ba i o můj život; jen jedno se nemůže nikdy státi: aby mne někdo ohrožoval v mé svobodě: pokud sloužím Bohu, zůstávám králem. Jsem svoboden, poněvadž mne Kristus svobodným učinil. Žádnému člověku nejsem jako člověku poddán a žádného neposlouchám proto, že jest člověkem. Ve vši lásce a věrnosti prokazují však úctu a poslušnost těm, které Bůh oděl svou autoritou. Poslušnost k řádné autoritě jest poslušnost k Bohu; neboť není autority na této zemi, leč která jest od Boha. Poněvadž jest autorita něco božského, proto nemůže ani moc občanské správy pocházeti od národa. Výrazy, jako „národní suverenita“, „nadvláda většiny“, „svrchovaná vůle a autorita národa“ jsou dílem špatně pochopeny, dílem nesmyslny. Ovšem, že může národ vyvoliti ze sebe muže, jehož potom Bůh autoritou obdařil; ale nemůže mu dáti, čeho nemá: moci a autority.

Oni, kteří zavrhují božskou autoritu a prohlašují osvobození od každého božského zákona, nahražují svobodu nevázaností, čest hanou, dobro zlem; jediným měřítkem jest rozkoš a radovánky, čímž se dokořán otvírají dvěře potupnému tyranství dychtivé a odbojné luzy.

Lidské pokolení musí veřejně uznati Boha svým Tvůrcem. Bůh stvořil člověka jako společenskou bytost; jeho svatá vůle jest to, která nás pojí v společnost, jež musí býti poslušna jeho moci a autority. Čím vážněji pojímá společnost vyznávání svého náboženství, tím větší jest svoboda a tím skvělejší jest také blahobyť občanů. Proč? Protože rozum a zkušenost nás s dostatek poučují, že bez náboženství není mravnosti, bez mravnosti blahobyti a svobody.

Věrná a oddaná úcta k Bohu jest nejsvětější a nejvyšší povinností člověka. Není úplné svobody náboženské. Nezavisí to od libovůle jednotlivce, věřiti, čemu sám chce, a ono náboženství si zvoliti které se mu líbí; on má přijmouti, co Bůh zjevil, a jest zavázán Boha uctívati způsobem, jenž jest mu milým. Ze všech těch různých náboženských forem má si zvoliti onu, kterou Bůh ukazuje a kterou dle různých známek snadno lze poznati. Nemůže však nikdo proti své vůli býti nucen přijmouti pravé náboženství, neboť, jak poznamenává sv. Augustin, nemůže člověk „žádným jiným způsobem věřiti než svou svobodnou vůlí“. Je-li však někdo tak zatvrzelý, že odpírá pravé víře a vydává tak svoji duši v záhubu dle slov Vykupitelových: „Kdo nevěří, bude zatracen“ (Marek XVI., 16), není to svoboda, nýbrž snížení se duše pod jármo hříchu.

Třeba se tu zmíniti ještě o svobodě, která tak často jest velebena jako sláva pokroku a civilisace, totiž o svobodě tisku. Tyto všechny nemohou býti zrovna považovány za skutečné dobrodiní pro společnost; neboť neužívá-li se jich s mírou a moudrou zdrželivostí, jsou prameny mnohých zel. Právo jest duchovní moc, která jest přírodou dána pro pravdu a spravedlnost. Každý má právo zasvětili

své duševní schopnosti šíření pravdy a spravedlnosti; jest mu volno všude a veřejně říci pravdu a brániti bludu a k tomu také používati tisku; ale nikdy nemá práva hlásati blud, rozšiřovati lži, vydávati bezbožné a nemravné spisy, vysmívati se náboženským pravdám, Bohu se rouhati, duchy másti a celý národ do mravního nebezpečí vrhati.

Taková svoboda by nebyla ničím jiným než neobmezenou zvůli, která si zrádně osobuje jméno „svoboda“ a která má býti vzdalována základu každého státu; neboť kde vládne nevázanost, nemůže obstáti pravá svoboda.

Jak nestoudně se zneužívá svobody tisku a jakou zpustlost způsobuje v soukromém životě! Učený biskup Spalding, jenž není znám nadsazováním, podává ve svém díle následující zdrcující charakteristiku o zlu tisku: „V těchto publikacích nacházíme vedle slepých tvrzení nemotorné generalisování, obranné řeči s nevědeckým, nečestným opíráním se o polovičaté pravdy, strojené pochvalkování vedle lživých pohan veřejných úřadů, frivolní projednávání nejvyšších a nejsvětějších věcí — všechno ve formě osvíceného rozumování a ve slohu, hodícím se pro lidi, kteří snad nemají času něco důkladně studovati.

A tato zpola lidská, zpola bestialní nečistá literatura, která se kolportuje z velkých měst do každého jednotlivého příbytku, dopadá jako manna na ducha a srdce národa a odnímá mu všechn literární vkus, všechnu víru v ctnost a všechnu bázeň před Bohem, tak že člověk počíná již zoufati, je-li vůbec ještě možno duševní a mravní obrození.“¹⁾ Každý, komu jde o pravou svobodu, měl by vystoupiti proti takovému zneužívání a vyhlásiti neústupný boj bezuzdné svobodě slova a tisku. Má-li pravdu židovský románopisec Zangwill, nenazývá-li toto moderní plahočení se jinak než „slintáním, třestěním a čertěním“, pak má pravdu také P. Tabb, praví-li, že naše moderní literatura není daleko nic jiného než „špína, pochybnost a zoufalství“: Jaké dobrodiní prokazuje národu tato činnost, která hromadí a vykládá ve veřejných čítárnách knihy, které měly býti do kamen naházeny, dříve než přišly do rukou naší mládeže a v ní roznítily oheň neblahých žádostí? Špatná četba jest příčinou povrchnosti a loupí klid srdce.

Jedině náboženství nás učí, jak se máme radovati ze svobody a jak jí používati.

ILJA.

Z cyklu úvah I.

Mládež doma.

Domov! Jak sladké to slovo — zvláště tam, kde domov koná svoje poslání, především co se týká vychování mládeže! Tam mají se vstípniti dítěti základy ctností, láska k náboženství a rodné hroudě. Doma má se vyhraniti v krystaly soubor ctností a splynouti v jednu harmonii na základě hlavně — náboženském.

¹⁾ Socialism a práce.

„Někteří by chtěli založiti ctnost na pouhém rozumu; než přiznávám se, že neshledávám pro mravnost nižádného solidního základu než v náboženství. Ctnost jest láska k pořádku; ;ale jsem povinnen — táži se — tomuto pořádku své štěstí obětovati? Připouštím, že tu, kde jest intelligence, též pořádek bude, avšak s tím rozdílem, že spravedlivý podrobí se celku a nespravedlivý celek sobě, považuje sebe za střed jediný. Není-li Boha, pak soudí nespravedlivý zcela správně, považuje-li sám sebe za střed.“¹⁾

A přece v mnohých rodinách postrádáme řečenou harmonii!

Slovackému se Paříž nelíbila. Zdálo se mu, že jest proti Londýnu prosaickou, ošklivou a v básni, kterou za těch dojmů složil, nazývá ji novou Sodomou, kterou zničí nikoliv déšť plamenů od Boha seslaných, nýbrž déšť kulí ze sta děl!

Čím méně by se byla slavnému spisovateli líbila mnohá pařížská domácnost, kdyby tam byl nahlédl, ba snad by se mu nelíbila i naše! V mnohé domácnosti platí heslo „Bůh jest mrtev“.²⁾

V takovém zkaženém ovzduší našich domácností se mládeži špatně dýchá a dokud nestane se náprava zde, marně budeme se kojiti nadějemi šťastnějšího žití! Demoralisace šíří se z rodin, kde má za našich dob svůj stánek. Jedovaté zásady činí zkrachovanou naši mládež i když přijde do veřejného života. Pokud neovládne duch náboženský svým tajemným kouzlem rodinu; potud bude vycházeti mládež ne dosti připravena k životu veřejnému.

Turci rádi vyčítají křesťanům uličky námořnické Galaty, kde ubytovaly se téměř výhradně dcery Israele, ale přezírají, že bují mezi nimi samými neřest, pro kterou dštil Hospodin sírou a ohněm na města v údolí sodomském.

A skutečně nalézáme neřest tuto v některých schátralých rodinách, u Turků však v mnohých. „Ženy turecké, vznešené dámy obzvláště nedělají veliké drahoty s věrností, kterou jsou povinny manželům. Krutý dozor některých mužů a strach před trestem jsou nezbytny, mají-li býti na uzdě udrženy. Stále zahálejší zžírané nudou, fysicky mučeny samotou harémů, jsou s to, aby se zamilovaly do prvního, s kým se potkají — do sluhy, který náhodou se jim dostane do rukou, do lodníka, který je vozí, jen, je-li hezký a líbí-li se jim.“³⁾

Nuže, když takto se chovají, jak budou vychovány jejich děti? Zajisté nebudou dělati s věrností velkou drahotu. Inu, děti učí se od rodičů, zda-li vše jest dovoleno a přípustno, na to se málo hledí.

V Turecku arcíť manželství vypadá podle toho, má manželství u mohamedánů ráz občanské smlouvy a z vůle muže jest rozlučitelno. Na možnost rozlučky pomýšlí se již ve smlouvě svatební, ve které se též ustanovuje, kolik dá muž zapuzené choti.

Po sňatku u večer pomodlí se muž v mešitě, aby Bůh žehnal jeho manželství.

1) Rousseau.

2) Nietzsche.

3) Pierre Loti „Azyade“.

Zda-li u nás se manželé modlí v den sňatku za budoucí požehnání? Snad, nesmíme býti pessimisty, ale nevím . . . Zdaž si umíní, že dá-li jim Bůh děti, vychovají je zdárně Bohu a vlasti? Obyčejně na to nezbude času pro ostatní malichernosti. Zdaž si připomenou, že štola, která jim svázala ruce, má je v jeden, nerozlučný svazek pojímání! Nestane-li se, jak budou vychovány jejich děti, když otec bude tuhle a matka tamhle!

Vadu, že by to mělo ohromnou na výchovu mládeže uznal velký státník Gladstone a zasazoval se v letech 1856—1857 více než 70krát v anglickém parlamentě o nerozvížitelnost manželství.

Ale jiným nedostačila „rozvížitelnost“, chtěli proto odstraniti vůbec svátost manželství a nahraditi „volnou láskou“. Nejprve tento náhled vidíme u Saint Simonistů, u nichž vyskytuje se poprvé slovo — emancipace!

Přemýšlejme trochu o věci a považme, jaké by to mělo následky pro výchovu. Blahé jistě ne, což si může každý prozíravý člověk lehce odvoditi — z lehkého života.

Výchova dětí doma není snadná, říká se „malé děti — křížky“, — „velké děti — kříže“.

Sám papež Řehoř Veliký nazývá vyučování mládeže — martyriem.

„Aby matka mohla dítě se zdarem vychovávat, musí rozuměti duši lidské, duši dítěte. Avšak dalecí jsme tohoto ideálu. Průměrné ženy dneška nedospěly posud k výši, aby mohly vychovávat v tomto vznešeném smyslu. Dnešní průměrná matka nemá ještě úroveň pro pochopení duše. A přece žena má bystrý postřeh jevu, nic jí neujde. Má veliký pozorovací talent, jenže jej špatně pochopila a zneužívá jej jako účinnou a břitkou zbraň, chce-li raniti při půtce, v pomluvě, ona slouží jí výborně, chce-li odkoukati modu.“

„Žena také snaží se čísti v očích. Umí správně vycítiti náladu druhých. Vždycky ví, jak se kdo tvářil. „Ty koukáš smutně — co jest ti?“ „Proč pak se tak zvláště usmíváš?“ „Já hned ti na očích viděla, že ti něco schází.“

„Žena dovede velmi delikátně postřehnouti různé stavy duševního rozpoložení a citění jiných. Ano, žena povznáší se na veliký stupeň tohoto chápání jsouc velikým duchům nepostradatelnou pokladnicí dojmů, vznětů, myšlenek, jsouc druhem jejich duší a kompasem jejich citění. Nuže, žena tuto schopnost ve svém nitru nosí nevyvinutou a zmrzačenou, ale pozměněným, vážným životem se ona plně rozvine a lidstvo přebohatě odmění . . .“¹⁾

Podivno jest, oč se mnohá matka stará a ještě podivnější, boč se nestará. V jistých sadech paní čekající radostnou událost vyslovila přání, aby děťátko po ní mělo modrá očka. V tom jeví se skutečně malichernost, což by je měla méně ráda, kdyby mělo „černá“? Zda-li se bude starati o jeho duši, se nevyslovila!

Jen o krásu tělesnou dbala, o duševní, toť věc podružná u našich dam! Zda bude je učiti modliti se? Snad na to ani nevzpomněla a přece modlitba jest první, čemu matka má učiti dítko. Vypravuje se,

¹⁾ Ženský Obzor.

že Abraham jako malý chlapec chtěl se klaněti hvězdám, dennici, slunci, pak měsíci, ale pravil k sobě: „Co zachází nemůže býti Bůh“. I ten měsíc schází a ztrácí moc! Pak přišel anděl Gabriel a poučil ho, že Bůh jest pánem nebes a země. A tomu má dítěto učiti za anděla Gabriela každá matka.

Modlitba jest velmi důležitá! Vypravuje se, že jednou Šalomoun se nemodlil, a proto Bůh stín sluneční vrátil o několik stupňů, aby se mohl ještě modlitbu denní pomodlit. Jest to jen pověst, ale velmi poučná o ceně modlitby.

„Právo Lidu“ napsalo o štědrém dni jistého roku „Učte děti, aby oslavovaly narození velikého proletáře, Krista“.

Arciť jest rouhání, ale má nám býti pobídkou, učiti děti doma, že Kristus jest syn Boží, který sebe za nás vydal, aby spasil svět.

Molier praví: „Výchova dívek má se dít s láskyplnou přísností, má jim býti přána volnost, ale s opatrností. V tomto způsobu ubude moment náboženský, ale nikoliv svědomí.“ Táže se, jak se to zdaří, když není základu!

Jako se žádá od ženy různá věc v životě veřejném, — tak praví na př. Irma Geisslová „Svobodná, vlastenecky cítící žena podřizuje své jednání, své osobní výhody zdaru národního celku, a manželka zasvětili jim celou svou rodinu, neboť není tak těžké zájmu dobrému získati srdce všech! Ale nutno, aby žena předcházela příkladem! Býti proniknuta ryzím citem, hlásati bez bázně, co jsme povinni cti své, rodné své řeči, svým všenárodním zájmům a — co jest hlavní dokázati vše skutkem,“ — podobně žádá se od ženy-matky mnoho v životě domácím.

Jak si matka vychová děti, takové jednou budou!

Jistá matka říkávala: „Karl, potřebovala bych toto!“ A Karel to přinesl. Sama tedy ho vyučila řemeslu zlodějskému a nyní . . . darmo mluvit, vždyť před ním nezůstaly ani věci podnájemníkovy na pokoji.

• S bázní a třesením vychovávejte budoucí pokolení!

Odstrašující příklad výchovy soc.-demokratické: „Soudruh V. S. ze St. K. odpykal si nedávno trest třínedělního vězení pro trýznění — své matky. Tato stařena přišla totiž do školy se stížností, že její 12letý vnuk, podařený synáček jejího podařeného syna, se slovy: „Zatr . . . sv . . . stará, já tě zabiju“, hodil po ní velkým kamenem.“

Potom chtějí soc.-demokraté vychovávat široké vrstvy lidu! Jak by to vypadalo?

Výchova mládeže doma není tak snadná, jak se na první pohled zdá, má mnohé stránky těžké. Proto vychování domácí bráti na lehkou váhu nelze! A kdo tak činí, prohřešuje se!

Což mohou rodičové všichni dáti dětem veliké věno, mohou všichni dáti dětem vysokoškolské vzdělání? Nemohou! Nuže, co jim mohou dáti, jest dobré vychování doma. A jest to mnohdy lepší než cokoliv jiného.

Jak krásně by se vyjímalo, kdyby mohl každý otec říci to na rozloučenou do světa svému synu, co pravil ruskému spisovateli Skitalci otec „Žehnám ti, synu můj, do života! Jdi přímou cestou,

spoléhej jen na sebe sama, ne na jiné, nikdy se neboj . . . Věz, že cesta chudásova jest těžká, i buď připraven na všeliké zkoušky. Nedej se svéstí bohatstvím a sladkým životem, pamatuj na nás, na své bratry a sestry i na prostý lid, který strádá. Snad se k nám vrátíš učený, pročez se sháněj více po tom vědění, jehož jest třeba lidu a nevrátíš-li se, pověz pěkně tam ve městě šťastným a bohatým lidem, pěkně jim pověz o utrpeních lidu! Buď ho vždy pamětliv, nedej se svéstí!“

Budou-li rodičové vychovávat děti své doma dle svého nejlepšího přesvědčení Bohu a vlasti, pak rozlétně se jako roj pilných včelíček mlád po širé vlasti české i za hranice šířiti slávu jména českého a tisícera ústa matek budou jim žehnati na cestu.

BEDŘICH VAŠEK.

Zásady pro vyučování náboženství ve druhé třídě škol dvojtřídních.

(Dokončení.)

Příprava na sv. svátosti. Punctum saliens při přípravě k I. sv. svátosti je, aby v duši dítky vyvolán byl stav Davida v prachu země ležícího a s nevýslovnou, až srdce rvoucí lítostí volajícího: „Smiluj se nade mnou, Bože!“ Dokud v dítku není vědomí hříšnosti, dokud ledví i srdce jeho neproniká hluboký žal nad hříchy, dotud je mu cizí duch svátosti pokání a dotud veškera příprava je jen něco do dítky násilně naházeného. Při veškeré přípravě nutno se k této základní myšlence opět a opět vraceti. A je pochybeno, při první přípravě poučovati dítko hned o všech podrobnostech a distinkcích, v katechismu uvedených. Tím hlavní věc jen trpí. Napřed pouze nejdůležitější věci. Aby znaly účel, božské ustanovení pojem, části svátosti té; aby dovedly dle Božích a církevních příkázání a hlavních hříchů zpytovati svědomí; aby znaly, co je lítost, jak je potřebna, a aby dovedly dokonalou lítost opravdu vzbuditi — (výraz „dokonalá“ lítost se jim prozatím říci nemusí); aby dovedly vzbuditi opravdové předsevzetí a vůli, se skutečně polepšiti; aby znaly obrady zpovědi a dostiučinění. — Až si dítky tyto základní pojmy pevně vštípily a vládnují jimi, rozšíří se později učivo.

Při přípravě na I. sv. přijímání třeba postupovati podobně. Hlavní myšlenka na neobsáhlou lásku Syna Božího k nám, na úctu a lásku a úžas, s níž se musíme k tomuto divu dobroty Boží blížit, musí nésti každé naše slovo přípravy, jako nese orel ve vzdušných výšinách své mládě.

Kde poměry to jen poněkud dovolují, je při našem nedostatku času žádoucí, by se dítky připravovaly k I. přijetí sv. svátosti mimo školní hodiny. V nejhorším případě ať se sejde katecheta aspoň dvakrát mimo společné vyučování s nováčky, aby probral s nimi věci výhradně jen jich se týkající.

I později, když se učivo už prohloubilo, je nezbytno před každým povinným společným přijmutím sv. svátostí věnovati aspoň půl hodiny k opakování nejpotřebnějších vědomostí o svátostech těch.

Má se použití i vědomostí, jež si děti už při jiných vyučovacích předmětech osvojily? Jistě. Hlavně vědomostí o přírodě. Jak ilustruje příroda svým zařízením tak mnohé pravdy náboženské! Nutno těchto vědomostí použití i proto, aby byl vytvořen most mezi nimi a náboženstvím. Vždyť nezřídka spadají až sem slabounké, nenápadné začátky subjektivního rozporu mezi vědou a vírou. Avšak příliš daleko zabíhati se nesmí. Dvě hodiny týdně!

B. *Methoda*. U pojmův, o nichž už děti něco vědí, je na místě metoda syntetická. Byla by to ne hospodárnost s časem, kdybych chtěl budovati vědomosti, jež děti už mají. Bylo by to i nep psychologické. Pamatuji se, že několikrát probíraly se na jistém ústavě důkazy svobody vůle. Každý profesor počínal si tak, jakoby žáci nebyli měli ještě ani zdání o té věci. To měli tenkrát oni žáci čistou míchanici důkazů v hlavě! Je to přirozené. Takové vnucování představ už částečně známých má za následek, že se představy ty, dřívější a novější, vzájemně zatemňují, a pak obě živoří pouze ve vědomí; kdežto kdyby se představa starší byla vybavila, vyčistila, prohloubila, mohla býti zesílena až k nezapomenutelnosti. — U pojmů obtížnějších („milost, „svátost“), ať už nových, ať už silně zapomenutých, nutno vycházeti z názoru: z biblického příběhu, z příběhu z církevních dějin, z obřadů bohosluž., z toho, co děti samy zažily, z obrazu. Avšak i zde třeba pomoci na světlo představám, které už kdysi o věci té u vědomí dítěte byly, a představám příbuzným.

Má se memorovati? Chtítí memorování úplně odstraniti, znamenalo by odsouditi k nečinnosti značně vyvinutou mohutnost dětskou a nalévat vše do džbánů beze dna. Ale memorovati se musí rozumně, jen věc pochopená; memorování nesmí býti ani jedinou ani hlavní činností při vyučování, nýbrž jen doplňkem, který má setřesené ovoce sesbírat a uschovati. A musí se šetřiti míra při memorování. Kde možno s tím počítati, že děti se doma učiti mohou, nutno jim zadati látku, když již byla důkladně ve škole propracována, aby se jí naučily doma. Kde a kdy je naprosto vyloučeno, že se děti ve své většině učiti doma budou, nezbyvá, než látku redukovati a ve škole nacvičiti.

Katechetické naučení; nesmí se zvrhnouti v stereotypický formalismus. Někdy stačí pouhá věta. Jindy třeba delšího rozhovoru. Velmi vhodné je, podati je ve formě modlitby, do vyučování vsunuté. O hlubokém významu takové modlitby a o tom, jak ji konati, uveřejní ostatně pisatel této stati brzo delší pojednání.

Kratičké dodatky: Vzpružuje vyučování, dá-li se dětkám občas poučení nebo udá-li se jim cíl vyučování ve formě hádanky nebo úlohy: Co byste dělaly, kdyby . . . ? Co byste odpověděly, kdyby nějaký člověk . . . ? — Slovanské dítě rádo rýmuje; rádo si zapamatuje praktický obsah katechese ve formě veršů, nebo sloky písně, nebo přísloví. — V zimě má dítě, hlavně venkovské, více kdy než v jiné roční doby; proto nutno si látku tak rozdělit, aby zima byla důkladně zužitkována.

Ještě jedna důležitá poznámka: Methoda nesmí se nikdy zvrhnouti ve svěrací kazajku, násilně dusící katechetu nebo dítky. Duše lidská má v sobě síly, jichž definovati nelze. Jsou kazatelé, kteří se úzkostlivě víží na pravidla retoriky, a posluchači dole pod kazatelnou stojí chladni jako led. A sv. Klement Dvořák, jenž nikdy retoriky důkladněji nestudoval, byl s to, by uchvátil duše svých posluchačů — a byli mezi nimi nejen lidé prostí, nýbrž i nevěrci, umělci, učenci prvního řádu — v nejelementárnějších silách. A měl jsem už v ruce katechese, „methodicky“ dokonalé, formální stupně tak přesně respektované, — a přece byly katechese ty nevýslovně fádni a neplodné. Jakoby naše methodická pravidla už byla vědeckými formulami vyjádřila všechny síly a pochody duševních mohutností! Ne! Theorie, methodika je nutna, ale empirie, cvik musí stále doplňovati a korigovati její mezery. A především nesmí scházeti formě to, co je jejím základním tonem: vědomí božského poslání, síla, vroucnost, přesvědčivost, duše všech dítek vášnivě objímající láska!

III. Zásady vztahující se speciálně k poměrům venkovským.

1. Dítky venkovské nebývají často tak vyspělé jako jich rovesníci v městech. Nemají příležitosti, pozorovati tolik různých předmětů a o nich se vysloviti, jako dítky městské. Jakýsi konservatismus, klid, jakási až těžkopádnost panuje na vesnici. Nemyslím zde vesnic průmyslových; dítky vesnických škol továrních podobají se celou svou povahou spíše dítku městskému než venkovskému. Myslím na vesnice bez pronikavějšího průmyslového života. Dítky ty mají chudý obor zkušeností i vědění; jejich rozhled nesahá daleko za hranice rodné dědiny; je jim těžko, hbitě, přesně, pěkně vyjádřiti to, co si myslí. Mimo to mnohé práce, nepřidruží-li se silné podněty odjinud, působí dusivě na čilost ducha; na př. těžké práce ve stájích. I dítky, které musí pásti dobytek příliš dlouho, nezaměstnávají-li se při tom duševně samy, na př. zpěvem, pozorováním ptáků a květin a stromů v lese, nebo jinými vzpružujícími myšlenkami, jeví často duševní ochablost a netečnost.

Tato těžkopádnost, není-li proti ní školou pracováno, může se stupňovati až v úplnou lenost v myšlení, v apathii vzhledem k veškerému vzdělání, ano i k tuposti, k naprostému nedostatku soudnosti. Odtud u mnohých venkovských lidí ony krkolomné nedůslednosti v ohledu náboženském, rodinném, národohospodářském. Odtud ten smutný zjev, že často vesničané bez dalšího přemýšlení lecjakou pozlacenou tretku (pojmám slovo to ve smyslu mnohem hlubším než obyčejně) za ryzí zlato koupí.

Tím větší je to škoda, protože duch venkovský má v sobě cosi zachovalého, nevyžilého, jarého, co může, na dobrou cestu uvedeno, se i velkolepě vyvinouti. Kolik vesnických dítek vyšvihlo se na vysokou společenskou nebo vědeckou výši!

Jen musí se správně zacházeti s dětmi. Proto na př. ve škole v hodině náboženské ve druhé třídě nutno stále upozorňovati na potřebu vzdělání ducha; nutno buditi ducha toho tím, že se nepře-

plňují dítky nestravitelnými, nepochopenými větami, nýbrž, že se vždy dbá na jasnost poznatků, že se uvádějí příklady, jak je to nedůstojné i zhoubné, když člověk při samé tělesné práci nechá úplně zotročiti si ducha; že často dám otázku, při níž musí dítky přemýšleti; že vůbec snažím se tříbiti jejich soudnost. Nutno dále upozorňovati na příklady lidí, kteří sobě i jiným pomohli svojí touhou po nových poznacích; zkrátka nutno buditi v nich lásku k poznání pravdy.

2. Nutno tužiti i vůli dítky. Často je vůle venkovana necvičená, a proto mdlá; není ani dost málo připravena na krvavé boje, jež na ni v životě čekají. Nesmíme se nechatí másti tím, že dítko je dobrosrdečné.

Na vesnicích, kde hřích se nevtírá tak raffinovaně, vystačilo by snad se svou nezkažeností, aby zůstalo hodným. Ale čím to, že tolik lidí, kteří z venkova přicházejí jako vojáci, dělníci, učni, služky do živých středisk života, čím to, že tolik těchto dříve tak hodných venkovanů ve velkoměstě pustne na duši i na těle? Nebyli obeznámeni s tím, že Kristus nepřinesl pokoje, nýbrž meč, že každý člověk musí býti připraven na to, že se snad bude musiti prodírati, prosekávati pokušením, že každý křesťan je vojínem, jenž až po zuby stále ozbrojen, každým okamžikem musí býti hotov k boji. Mám pravdu v této věci? Kdo nevěří, ať si zajde do Ostravy, a nechá si tam vyprávěti o životě polských dělníků, kteří přece jsou, pokud se nevytěhovali z rodných osad, lidem tak dobrým; ať si zajde do Vídně, a nechá si vyprávěti o mnohé duši, která tak čista a nezkažena opouštěla kdysi rodnou moravskou chaloupku!

A proto ještě jednou: nesmíme se nechatí másti venkovskou přirozenou, neuvědomělou dobrosrdečností.

Je sice nutné, abychom v I. odd. II. třídy dítky nechali cítiti štěstí, jež vlní naší duši, milujeme-li Boha; kdo tohoto štěstí se často nenapil, ten sotva se kdy oddá celou duši náboženství; ale v oddělení II. už musíme připravovati i na boje, jež budeme musiti o naši duši probojovati; musíme ukázati, že ne otrocké patolízalství a bídácké kompromisy s hříchem, nýbrž jen boj na život a na smrt s tímto zlem nám zajišťují Boží přízeň. Musíme často živě líčiti pokušení, jež musily prodělati osoby biblické, a to tak psychologicky líčiti, aby dítky, sledující jejich boj, prodělaly i samy v duchu boj ten. Musíme předváděti světce nejen jako osoby privilegované, které se celý život jen rozplývají ve sladkostech, jimiž je opájí Bůh, nýbrž i jako osoby týrané, mučené, bité nevýslovnými pokušeními a zkouškami, a přece vítězí, radostně a vytrvale bojující, triumfující nad moci hříchu. To vědomí si dítě musí ze školy odnésti, že křesťanství je nejen křesťanstvím duševních slastí, nýbrž i křesťanstvím boje, práce, krve.

Dítka musí opouštěti školu ne s náladou tetelícího se slabocha nebo se skotačivou bezstarostností nezkušeného dítěte, nýbrž s pevným pohledem statného muže-bojovníka, připraveného i na tvrdé dny, ale nezvratně důvěřujícího i v pomoc nezdolatelného Boha.

3. Dítkám vesnickým musí býti upravena ctnost sebevážnosti. Člověk, který jednou pozbyl sebevážnosti, který se sám zahazuje, který nezná už studu, je i největší podlostí schopen. Tato sebevážnost,

vědomí osobní důstojnosti, je něčím silně odlišným od třídního sebevědomí, jaké upravila dělnictvu sociální demokracie. Sebevědomí, o němž zde mluvím, je rázu nadpřirozeného.

Je-li dítě opravdu (v křesťanském smyslu) hrdo na svou nepokálenou čest, na svůj čistý charakter, už bázeň o toto blaživé vědomí bezúhonnosti a o dobré jméno je jako nezlomitelné zábradlí, jež znemožňuje pád do hlubiny. A když dítě ještě za vedení katechetova v sobě hluboce procítilo důstojnost křesťana, myšlenky o dětství Božím, o chrámu Ducha sv., o obraze Božím, o ceně, již Bůh duši naší přikládá, o našem určení, o sv. přijímání, o příštím z mrtvých vstání atd., když jednou toto plné, velkolepé křesťanské sebevědomí v duši bylo vytvořeno, když vědomí to se často obnovuje a sílí, pak zableskne v duši vítězné, uchvacující heslo: „Ad maiora natus sum!“ „Jsem k něčemu vyššímu zrozen!“; a člověk směle zvedá nohu, aby šlapal po všem, co nabízí země, pokud to odporuje svatě vůli Boží! —

Myslím, že by bylo zbytečno dokazovati, jak nutno je vychovávat venkovské děti k této křesťanské sebevážnosti. Kdo ví, jak těžké, hrubé práce člověka otupují v jeho mravním citu, jak často nedůstojně jsou lidé na vesnici ztročeni tělesnými námahami a nedostatky, pochopí má slova.

4. Tato sebevážnost vede přirozeně k nadvládě ducha nad tělem a nad tělesnými požitky. Jinými slovy k sebezapírání, o němž dříve byla řeč. Aspoň na tři věci třeba upozorniti.

a) Na čistotu. Nejen v městech jsou silná pokušení proti této ctnosti. I na vesnici bývá často život v tom ohledu volný. Různé znepravující vlivy vnikají novinami, knihami, pohlednicemi, lidmi ze „světa“ přicházejícími atd. do dědin a otravují svými jedovatými výpary atmosféru. Ve mnohé osadě jsou tradice, jichž zhoubný vliv, se dědí už od let z pokolení na pokolení. A to, co slyší mnohé dítě od rodičů, co vidí na dvoře, co pozoruje u zkažené mládeže před hospodou, co je obsahem zpívaných písní, často i písní národních, není nikterak s to, aby v dítěti posílilo lásku k čistotě. A jak je těžko, vyssáti z duše tak otrávené zhoubný jed! Věru, heroismu je k tomu často třeba, aby se dítě takové uchovalo čistým!

A tento ideál čistoty zachován býti musí, a kdyby se co dalo, čistota v našem drahém lidu zachráněna býti musí, protože tam, kde vhozena mezi harampátí čistota, tam letí brzo mezi staré harampátí i poctivost, láska, obětavost, velkodušnost, síla, a nastupuje hrubost, surovost, bezcitnost, zaslepenost, pŕlost. A lid chřadne a slábne, a otupuje ke všemu velikému a umírá . . .

Čistota venkovskému lidu zachráněna býti musí! Nutno tedy se vším důrazem líčiti požehnání, jež z čistoty plyne, krásy duší, jež si čistotu zachovaly, naváděti k přijímání sv. svátostí, k vyhýbání se příležitosti, k úctě Matky Boží, ke skálopevnému předsevzetí: „Raději zemřít než zhřešit!“ Ale pokaždé, když o této věci se mluví, nutno se stříci rozvláčností nebo jakékoliv nápadností, a nutno co možná aspoň stručnou meditací si vyprositi Božské lásky, protože čím světlejší je nálada, čím více myšlenky na věčnost v té chvíli se nad školou klenou, tím důrazněji vniká slovo katechetovo do dětských duší.

Tím není řečeno, že by se nemělo upozorniti i na přirozené následky nečistoty na ducha, na tělo i na společnost.

Stručnost, ale zároveň i přesvědčivost jsou tím nutnější, protože ve II. třídě dvojtřídek bývají chlapci i děvčata pohromadě při vyučování.

b) Na střídmost v nápojích. Nedocílí-li se hned ve škole toho, aby byl v dítkách vzbuzen odpor proti lihovinám, u mnohých dítek je snad celá budoucnost ztracena. Kdo později je upozorní? Rodiče? Možná. Ale což, pijí-li rodiče též? — Kazatel? Přijdou do kostela? A kdyby i přišli, co pomůže slovo kazatelovo, když zvyk už svírá pevně člověka ve svých spárech? — Lidé? Ti budou jej ještě více tlačiti s cesty dolů! — Nutno ukázati dítkám, jak je to nízké, odporné, když člověk tak se zapomíná; jak otročká, hanebná, odporně slabošská je duše takového člověka; jak z malých začátků se tak hrozně spustil; k jakému bídačství v životě osobním, rodinném i společenském vede alkohol. Nutno naváděti dítky, aby se vystříhaly opojných nápojův, a aby dobrovolně si odřekly je i tehdy, když by k nim příležitost měly. Nutno upozorňovati, jakou sílu střídmost vlévá, a jak podporuje střídmost jasnost v úsudku.

Avšak třeba i nepřímou pracovati proti nestřídmosti, tím, že se budí odpor proti povalečnosti a ledabylosti v práci a předvádí se dítkám štěstí vnitřní člověka, žijícího pilně práci; a tím, že už zavčas vykřesává se v dítkách jiskra nekonečně vážného pojmání života.

c) Na správný názor na zábavy. Ne aby dítky pozbyly vši radosti na životě, a aby stále chodily se zachmuřenou tváří. Ne aby považovaly za hřích účast na zábavách dobrých, jako je zpěv, četba, dobrý společný výlet, dobré divadlo a j.; ale aby měly i schopnost, okamžitě si odepříti zábavu, zpozorují-li, že se přiči zásadám mravnosti.

5. Na jednu pomůcku, již venkovský život nabízí, nesmí se zapomenouti. Je to styk s přírodou. Dokud rozum člověka nebyl ještě zakalen mrakem bezvýznamných, zpovrchňujících zpráv, jež přinášejí noviny, jakou milou knihou byla pro vesničana příroda! Při zpěvu ptáků zapomněl na své strasti; na kráse květin vzdělával svůj estetický vkus; mohutné stromy povznášely ducha jeho vzhůru; celá příroda byla jakoby živá, vše jej pozvédalo k Tvůrci, vyprávělo mu o NĚm; rachot hromu a zář blesku vyprávěly mu o Jeho všemohoucnosti a velebnosti; svlažující déšť za parných dnů o Jeho lásce; řád přírodní o Jeho prozřetelnosti a moudrosti. Neslyšeli jste ještě o vesničanech, kteří jakoby okouzleni stáli v přírodě a naslouchali její hudbě a pásli se na jejích krásách? Nečetli jste díla, jež před několika měsíci vydal slovutný biskup Keppler, díla nadepsaného „Mehr Freude“, díla psychologicky a umělecky hluboce založeného, v němž líčí, jak nevyčerpatelným zdrojem čisté radosti je pro nezkaženého, nedegenerovaného člověka příroda? Dítka zase musí se vštěpovati porozumění pro přírodu, příroda zase musí se státi knihou, jež vypráví dítka o velebnosti, lásce a moudrosti Boží.

Ještě jednou: co je duší náboženského vyučování? Je, v nejzazší podstatě vzato, působení, aby duším dítek sdělen byl sv. Duch.

Je působení, aby rozum, vůle a vůbec duševní mohutnosti dítěte byly milostí vyzbrojeny a cítily se puzeny s rozhodností a energií dle vůle Boží po dobru se snažiti a zlého se varovati: „I připadl Duch Hospodinův na Samsona.“ Je obohacování rozumu poznatky a sílení vůle, aby umožněno bylo dítěti „znovuzrození z Ducha sv.“ — Nesmí se zapomínati, že náboženské vyučování není exhorta, nýbrž vyučování, to jest vzdělávání schopností poznávacích. Nesmí se však zapomínati též, že je to náboženské vyučování, t. j. takové, jež má působiti obrácení, posvěcení, ospravedlnění duše, že má umožniti do duše přístup božskému smýšlení, o němž je psáno: „Mé myšlenky nejsou vaše myšlenky, ani vaše cesty mé cesty. Neboť jako nebesa povýšena jsou nad zemi, tak povýšeny jsou cesty mé nad cesty vaše a myšlenky mé nad vaše myšlenky.“

FRANTIŠEK GOGELA.

Květena biblická.

(Pokračování.)

O fíku vůbec.

Adam a Eva „navázali listí fíkového a udělali sobě zástěry“. Gen. 3, 7.; z této okolnosti se někteří domnívají, že ovoce zapovězené bylo ovoce fíku.

Vyzvědači přinesli fíky ze zaslíbené země. Num. 13, 24.

„Proč jste nás uvedli na místo, které neplodí ani fíků?“ Num. 20, 5. reptali Israelští.

Sladkost fíku: „I řekli stromové k stromu fíkovému: Pojď a přijmi království nad námi; kterýž odpověděl jim: „Zdaliž mohu opustiti sladkost svou a ovoce přesladké a jíti, abych byl vyvýšen nad jiné stromy?“ Soudc. 9, 10. 11.

První fíky bývají velmi dobré.

„Aj dva koše plné fíků postaveny byly před chrámem Hospodinovým, . . . koš jeden měl fíky velmi dobré, jako bývají fíky prvního času, a koš druhý měl fíky velmi zlé.“ Jer. 24, 1. 2. 3.

„Jako první ovoce fíkové viděl jsem otce jejich,“ = israelských, radoval jsem se z nich (Hospodin). Os. 9, 10.

„Ranných fíků žádala duše má“ = dobrých lidí. Mich. 7, 1.

„Všecky pevnosti tvé (Ninive) jako fíkové stromové s prvními fíky svými.“ Nah. 3, 12.

Nathanael pod fíkem. Jan 1, 48. 50.

Sušené fíky.

„Abigail vzala dvě stě hrud sušených fíků“ (massas caricarum) pro Davida. I. Kr. 25, 18.

Muži egyptskému dali kus hrudy fíků I. Kr. 30, 12.

Když král David prchal před Absolonem, nesli dva oslové sto svazků hroznů suchých a sto hrud fíků (*palethae*) pro služebníky k pokrmu. II. Král. 16, 1. 2.; fíky k pokrmu pro Davida a družinu I. Paral. 12, 40.

Hrudy fíků (*palathas*) nesla Judith, když šla do stanu Holofernova. Jud. 10, 5.

„I řekl Isaiáš: Přineste hrudu fíků. Kterouž když přinesli a přiložili na vřed jeho, uzdraven jest,“ totiž král Ezechiáš IV. Král. 20, 7.

Léto:

„Fík vypustil holičky své (*grossos*). Cant. 2, 13.

„Od stromu fíkového naučte se podobenství, když ratolest jeho omládne a listí pučí, vězte, že blízko jest léto.“ Mat. 24, 32., totéž Luk. 21, 29. a Mar. 13, 28.

O b r a z n ě .

„Kdo ostříhá fíku, jísti bude ovoce jeho.“ Přísl. 27, 18.

„Fík a vinice vydaly sílu svou.“ Joel 2, 22. = úroda.

„Bydlil Juda a Israel pod svým vinným kmenem a pod svým fíkem,“ za Šalomouna, III. Kr. 4, 25.

„Bude moci každý jísti z fíku svého.“ Is. 36, 16. = bude míti pokoj.

„Seděti bude každý pod fíkem svým.“ Mich. 4, 4. = pokoj.

Pohromy:

„Vojsko jejich sprchne jako prší list z vinného kmene a z fíku.“ Is. 34, 4.

„Není fíků na stromoví fíkovém.“ Jer. 5, 17.

„Zkázím venici její a fíkoví její.“ Is. 2, 12. = Israele.

„Fíkoví mé obloupil do naha.“ Joel 1, 7. = spousta, neúroda.

„Fíkoví uvadlo.“ Joel 1, 12.

„Fíkoví (*V. ficeta*) vaše snědly housenky.“ Amos 4, 9.

„Fík nebude kvésti.“ Hab. 3, 17. = spousta, neúroda.

„A hvězdy s nebe padaly na zemi, jako fíkový strom se sebe smítá nedozralé ovoce své.“ Zjev. 6, 13.

Podobenství:

„Zdaliž sbírají s trní hrůzny, nebo z bodláčí fíky?“ Mat. 7, 16., totéž Luk. 6, 44.

O fíku bez ovoce. Mat. 21, 19. a Mar. 11, 13.

O stromu fíkovém a vinaři. Luk. 13, 6. (*arbor fici in ficulnea*).

Oliva obecná (*Olea europaea* L.) z řádu olivovitých—*Oleaceae*; z její příbuzných rostou u nás ptačí zob (*Ligustrum vul-*

gare L.), šeřík obecný čili bez modrý (*Syringa vulgaris* L., š. perský (*S. persica* L.) a jasan (*Fraxinus excelsior* L.), sluje hebrejsky „zajit“. Oliva roste planě v celé jihozápadní Asii a jest planá čili lesní a domácí čili zahradní, poměr mezi oběma jest jako mezi naší planou trnkou a zahradní slívou; planá jest křovitá, má větve strnovatělé a ovoce drobnější, kdežto zahradní jest strom asi 10 m výše, má ovoce větší, až i velikosti holubího vejce, a tvoří množství odrůd. Tvarem podobá se oliva naší vrbě bílé (*Salix alba* L.), má šedivou kůru, vstřícné, kopinaté, kožovité, na líci mdle tmavozelené, vespod stříbrošedé listy, které ve velmi teplých krajích zůstávají po celý rok na stromě; (podobně bývá i u našeho ptačího zobu v mírných zimách); květy jsou drobné, bělavé, v hustých hroznech, a jen některé vyžívají v olivky; olivky jsou různé barvy, bělavé, tmavě zelené, červenavé, fialové, černavé.

Oliva jest význačný strom přední Asie, kde ji národové semitští, zvláště Israelité, pěstili od nejdávnějších dob; z Asie rozšířila se její kultura po jižní Evropě, zvláště v krajinách přímořských; někde skládá celé lesy; u nás sáhá k jižnímu úpatí Alp v Přímoří a jižním Tyrolsku; miluje půdu vápennou a hlinitou; také v teplejší Americe se pěstuje.

Oliva roste velmi pomalu a dospívá věku přes 2000 let; setne-li se, žene z kořene znova, jako vrba.

V gethemanské zahradě, která náleží františkánům jerusalemským, jest ještě osm oliv starých, které mají 5—6 m v objemu a stály zde už v 7. století po Kristu, a mohou býti z kořenů oliv, které tu rostly za dob Krista Pána, místo jest obehnáno zdí. Matthioli udává, že dub a oliva mají k sobě vrozenou a urputnou nenávisť, a kde sobě poblíže rostou, že jeden z nich musí uhynouti.

Pěstění olivy jest obrazem tichého, klidného života, a proto jest oliva symbolem míru; po hrozné katastrofě potopy velmi případně přinesla holubice Noemovi do archy olivovou ratolest se zeleným listím v ústech svých. U starých Řeků a Římanů byla oliva stromem posvátným, Palladě zasvěceným, a její ratolesti a olivové větve největší odměnou při hrách olympických.

Nyní se nejvíce olivy v Evropě pěstuje v Itálii; olivky, které jsou tvaru kulatého nebo eliptického, jedí se buď syrové nebo nakládané; nejhlavnějším však užitkem olivy jest olej, a v tomto ohledu náleží oliva ke stromům nejužitečnějším; olej tento sluje olivový nebo dřevěný, jest libé vůně, a příjemné chuti, a užívá se ho, jako u nás másla a sádla, ku maštění pokrmů; oleje tohoto obsahují až 50 proc. olivky některých odrůd a musejí po česání co nejdříve do lisu.

Dříví olivové jest velice pevné a může se ho použití jednak za palivo, jednak na různá díla truhlářská a řezbářská; přijímá pěkný lesk; ve Svaté zemi dělají z něho na prodej poutníkům různé předměty, jako křížky, hole, růžence (tyto i z olivových zrn), a pod.

Ze starých olivových kmenů prýští se vonná pryskyřice.

Zahrady olivové ve Vulgatě: oliveta.

O olivě vůbec.

„A ona (holubice) přiletěla k němu k večeru nesouc ratolest olivovou se zeleným listím v ústech svých.“ Gen. 8, 11.

„Dal jsem vám vinice a zahrady olivové, kterých jste neštípili.“ Jos. 24, 13.

„Šli stromové, aby pomazali nad sebou krále: i řekli olivě: Panuj nad námi. Kterážto odpověděla: Zdaliž mohu opustiti tučnost svou, kteréž i bohové užívají i lidé?“ Soudc. 9, 8. 9.

„I vinice i olivové zahrady oheň spálil.“ Soudc. 15, 5., totiž Samsonovy lišky.

„Navratme jim . . . i vinice jejich i zahrady olivové jejich.“ II. Esdr. 5, 11.

„Vyjděte na hory a přineste ratolestí olivových a ratolestí dříví nejlepšího, ratolestí myrtových a ratolestí palmových, . . . aby udělání byli stánkové. II. Esdr. 8, 15.

Hora olivetská. Mar. 1, 11.

Na olivu planou (Vulg. oleaster) štípila se ušlechtilá. Řím. 11, 17. 24.

Olej.

„Přikaz synům israelským, ať nanesou tobě oleje ze stromů olivových nejčistšího a ve sloupě stlučeného.“ Ex. 27, 20.

„Vezmi oleje olivového míru. Hin.“ Ex. 30, 24.; měl býti vůbec ku pomazání stánku, oltáře, náradí a kněží, ku pokropení bělné mouky k oběti, do lamp a p.

„Vzal pak Samuel nádobku oleje a vylil jej na hlavu jeho.“ (Saulovu). I. Král. 10, 1.

„Vzal tedy Samuel roh s olejem a pomazal ho u prostřed bratří jeho.“ (Davida za krále.) I. Král. 16, 13.

Těž na mnohých jiných místech o oleji zmínka se děje.

Dřevo olivové.

Dva cherubíni v Odpovědnici byli z dříví olivového. III. Kr. 6; 23.

Dveřce, „kudy vcházeli do svatyně svatých,“ udělal Šalomoun z dříví olivového. III. Kr. 6, 31., taktéž i podvoje, tamtéž 6, 33.

V obrazích a podobenství.

„Já pak jako oliva plodná v domu Božím, (neboť) doufal jsem v milosrdenství Boží na věky.“ Žalm 51, 10.

„Dítky tvé jako mladistvé olivové vůkol stolu tvého.“ Žalm 127, 3.

„Jako oliva spanilá na polích“ (moudrost). Sir. 24, 19.

„Jako oliva pučící se“. = Šimon velekněz. Sir. 50, 11.

„Jako po česání olivy zbývá dvou nebo tří olivek na vrchu větve.“ Is. 17, 6.

„Dám na poušť dříví olivové.“ Is. 41, 19.

„Olivou hojnou, pěknou, plodnou, krásnou nazval Hospodin jméno tvé“. (Israeli.) Jer. 11, 16.

„Ženy sedí pálíce pecky olivové.“ Bar. 6, 42.

„Jako oliva sláva jeho.“ (Israele). Os. 14, 7.

„Bil jsem vás větrem žhoucím a rzí množství zahrad vašich a vinic vašich, olivoví vaše i fíkoví vaše snědly housenky, a nenavrátili jste se ke mně, dí Hospodin.“ Am. 4, 9.

„Sklame ovoce olivy.“ Hab. 3, 17. = pohroma.

„Dvě olivy u zlatého svícnu.“ Zach. 4, 3. skrze olej. -

„Dvě olivy a dva svícny.“ Zjev. 11, 4.

Réva vinná (*Vitis vinifera* L.) z řádu révovitých — Ampelideae. Za vlast její pokládá se střední Asie a území mezi Černým a chvalinským mořem, kdežto u velikém množství roste planě a nese hojnost výborných hroznů, tak že jich obyvatelé na podzim ani se sbírat nemohou; odtud rozšířila se po Asii, teplejší Evropě a Africe; v Řecku již před Homérem ji znali; Fokeové maloasiatští, kteří okolo r. 546 před Kr. založili na pobřeží nynější jižní Francie město Massalii, nynější Marseille, přinesli tam také révu; Římané ji zponenáhla do podmaněných krajín severnějších přesazovali a nyní jest v mírnějším podnebí rozšířena po celém světě.

V Egyptě se pěstovala v prastarých dobách, třeba toho někteří popírali, leč nalezeny byly obrazy vinných lisů a způsobu, jak se lisovalo víno, a obrazy tyto pocházejí z dob před Josefem egyptským.

V pásmu horkém roste sice bujně, ale bobule rychle uzrávají a nedávají již chutného vína anebo nelze jich užití vůbec. Mnoho se pěstovala v Palestýně, krajina okolo Engaddi, poblíž Mrtvého moře, byla úrodná na víno zvláštní sladkosti, a Hebron, jižně od Jerusalema v horách judských, na hrozny zvláštní velikosti, rostou prý tam až 60 cm dlouhé a až 6 kg těžké.

Už v dobách starých jak fíky, tak i hrozny se sušily. O révě, vinicích, (hebr. kerem) a víně děje se řeč v Písmě sv. velmi často, a zvláště národ israelský v blaženosti i pohromě bývá přirovnáván k vinici.

O révě.

Číšník krále Faraona ve snu viděl vinný kmen se třemi ratolestmi. Gen. 40, 9. 10.

„I mluvili stromové k vinnému kořenu: Pojď a kraluj nad námi. Kterýž odpověděl: zdaliž mohu opustiti víno své, kteréž obveseluje Boha i lidi, a nad jiné stromy povýšen býti?“ Soudc. 9, 12. 13.

„Bydlel Juda a Israel beze všeho strachu pod svým vinným kmenem a pod svým fíkem.“ Za Šalomouna. III. Král. 4, 25.

„Manželka tvá jako vinný kmen plodný.“ Žalm 127, 3.

„Já (moudrost) jako vinný kmen vypučila jsem libou vůni.“ Sir. 24, 23.

„Místo, v němž jest tisíc kmenů vinných za tisíc stříbrných, trnám a hložíím bude.“ Is. 7, 23.

„Potom kvíliti bude sbírání vína, uvadne vinný kmen,“ = zármutek. Is. 24, 7.

„Všecko vojsko jejich sprchne, jako prší list s vinného kmene a s fíku,“ = porážka, Is. 34, 4.

„Jakož jest dřevo révové mezi dřívím lesním, kteréž jsem dal ohni k sežrání, tak dám obyvatele jerusalémské,“ (Hospodin). Ez. 15, 6.

„Vinný kmen, ratolestný Israel.“ Os. 10, 1. = rozmnožení.

„Seděti bude každý pod vinným kmenem svým a pod fíkem svým.“ Mich. 4, 4.

„Povolal jsem sucha na víno.“ Agg. 1, 11. = trest.

„Já jsem vinný kmen pravý“ = Kristus. Jan 15, 1.

O hroznech (uva, botrus).

„Milý můj jest hrozen cyprový na vinicích Engaddi.“ Cant. 1, 13, mluví nevěsta.

„Podobna jest postava tvá palmě a prsy tvé hroznům.“ Cant. 7, 7., ženich.

„Vstoupím na palmu a uchopím ovoce její; prsy tvé jako hroznové vinice.“ Cant. 7, 8., ženich.

„Není hroznů na révích a není fíků.“ Jer. 8, 13. = zármutek.

„Otcové jedli hrozen trpký, a zubové synů mají laskominy.“ Ez. 18, 2., = synové trpí za hříchy otců.

„Jako hrozny na poušti nalezl jsem Israele.“ Os. 9, 10., = radoval jsem se z nich. (Hospodin.)

„Běda mně, neb učiněn jsem jako ten, kterýž sbírá na podzim papěrky po sbírce vína, není hroznů k jídlu; ranných fíků žádala duše má.“ Mich. 7, 1.

Zdali sbírají s trní hrozny? Mat. 7, 16., Luk. 6, 44.

O velikosti hroznů v okolí Hebronu čte se v knize Num. 13, 24; vyzvědači israelští přišli až do potoku hroznů, (Eškol), tu uřezali ratolest s hroznem jejím, kterouž nesli na sochoře dva muži; též nesli i z jablek granátových a z fíku místa toho.

O sušených hroznech (uva passa).

Abigail přinesla Davidovi sto svazků sušených hroznů. I. Král. 25, 18.

Muži egyptskému dali kus hrudy fiků a dva svazky hroznů suchých. I. Kr. 30, 12.

Když prchal král David před Absolonem, nesli oslové sto svazků hroznů suchých pro služebníky. II. Kr. 16, 1.

Fíky a sušené hrozny přinášeli k pokrmu Davidovi a družině jeho. I. Paralip. 12, 40.

O víně.

Noc opil se vínem. Gen. 9, 21.

(Juda) „práti bude ve víně roucho své a v krvi hroznové plášť svůj.“ Gen. 49, 11., = hojnost vína míti bude.

„Hrdlo tvé jest jako víno nejlepší.“ Cant. 7, 9., ženich.

„Nad pšenici a vínem přežívali.“ Os. 7, 14., = hodovali.

„Pošlu víno, obilí a olej.“ Joel 2, 19., = požehnání.

„Slonům ukazovali krev z hroznů a moruší, aby je rozlítli k boji.“ I. Makk. 6, 34., ve vojsku krále Antiocha Eupatora.

Svatba v Káni galilejské. Jan 2.

Nové víno neleje se do úsníků starých. Mat. 9, 17.

Kalich s vínem při poslední večeři. A jinde často.

(Pokračování.)

ROZHLEDY.

Rozhled světem.

- m - **Časová křesťanská škola.** Redaktor Baumberger na kat. sjezdu švýcarském v Zugu r. 1909, pravil o křesťanské škole: „V našich kruzích dosud panuje domněnka, že dnešní škola je již dostatečně křesťanskou, když ve škole moderní smí zatknouti tři svícené svíce: vyučování náboženství, školní modlitbu a křesťanský obraz v učírnách — a my myslíme, že dosti jsme učinili, když opět a opět tyto svíce jsme reklamovali!

Já nejsem toho názoru, neb představuji si křesťanskou školu jako celek. Má-li křesťanská škola odpovídati dnešní době, musí býti opět školou v ý c h o v y a tím samým více školou charakteru a méně jednostrannou moderní školou učení. V Německu vyslovili se pro

tento směr mnozí důkladní liberální paedagogové. Na nás jest, abychom se postavili v čelo tohoto hnutí. Neboť škola vychovávající je zlatým jádrem křesťanské myšlenky o škole.

Naše sociální poměry volají vždy hlasitěji po škole vychovávající, poměry to, které víc a více otce a bohužel i matky den ode dne více vzdalují v době nejdůležitější od rodiny. Víím, že požadavek tento snadněji se postaví, než vyplní. Náš vývoj, naše poměry volají po reformě školy ve smyslu školy výchovné. Škola národní musí zase na vyšším stupni státi než jako ústav pro dressúru ve vědění. Ona musí se státi důležitým činitelem pravého osobního a lidového vzdělání.

Naše rakouská vláda zanáší se úmyslem zříditi všeobecné pokračovací školství u nás po způsobu pruském. V Prusku když se kde pokračovací škola zřídí, musí ji, chce-li tak obec, všichni škole odrostlí hoši téhož odboru po tři léta navštěvovati. Letos slavilo školství pokračovací 25letou slavnost své reorganisace, od níž se počalo vyvíjet.

Před 25 lety než školství pokračovací odevzdáno bylo ministrům odborným (obchodnímu a zemědělskému), bylo pokračovacích řemeslných škol 664 s 58.000 žáky; dnes je jich 2100 se 360.000 žáky. Všecka města přes 50.000 obyvatel mají zavedenu povinnost návštěvy vyjma jediné Essen. Náklad obnáší 13 mil. marek. Zemědělských pokračovacích škol jest 3789 s 50.060 žáky. Nejvíce škol mají kraje hessenský a hohenzollernský. Tento na každé dvě venkovské obce jednu školu, onen na každé 3¹/₂ obce jednu. Méně než na 10 obcí připadá jedna pokračovací škola ve Vestfalsku a Hannoversku a Porýní, na víc než 10 obcí ve Šlesviku, Vých. Prusích a Poznaňsku, na víc než 20 obcí ve Slezsku a Braniborsku, na víc než 30 obcí v záp. Prusích, Sasku a Pomořanech.

Ministerstvo vyučování má u nás na starosti týž obor, jenž v Prusku už před 25 lety si vzali odborní ministři ve vedení své. A od té doby pokračovací školství pruské rozkvetlo. Ministerstvo vyučování poslalo už celou řadu lidí na vyučenou a zkušenou do Německa, a míni pomocí těchto lidí v Německu vyučených začítí s reorganizací našeho pokračovacího školství hlavně venkovského, zemědělského. Neboť pokračovací školy řemeslné a obchodní, třebas též před potřebnou reformou, přece jen stojí na pevné půdě a jsou hojně rozvinuty a rozšířeny. Ale zemědělské pokračovací školství u nás bylo zcela pomíjeno a skoro neznámo.

O prázdninách má se v Přerově pořádati kurs zemědělského pokračovacího školství pro učitele. Až bude s dostatek učitelů na kursech vycvičených, počne ministerstvo starati se o nový ruch pokračovací. Může se i ministerstvu vyučování zcela dobře podařiti, že zaštipí tuto novou větev školskou, o níž se dosud odborné a zájmové korporace marně pokoušely.

Školství v Plzni. (Dle 23. výroční zprávy českých škol národních v Plzni za školní rok 1909—10.)

Každoročně nákladem místní školní rady v Plzni vydávána jest výroční zpráva, která i letos podrobný přehled školství plzeňského podává. Velmi zajímavý je úvodní článek řed. p. Ant. Puchty „České

děti v německých školách“, kterých dle posledních zpráv je dosud v německých školách 33 proc.

Všech českých škol v Plzni v r. 1909—10. bylo 27, z těchto je 17 obecných, 10 měšťanských, vedle 17 opatroven. (Loni 16 obecných, 9 měšťanských a 16 opatroven.)

Všech žáků a žákyň bylo na počátku roku 10.628, tedy o 261 více než loni.

Školy rozděleny jsou na obvody dle 4 stran světových.

Obecné školy jsou:

pro hochy	první obecná v jižním obvodě	o 5 tř.	se 284 žáky,
„	„ druhá „ „ „	o 10 tř. (5 + 5)	se 469 žáky,
„	„ první „ ve východním „	o 6 tř. (5 + 1)	se 315 „
„	„ druhá „ „ „	o 10 tř. (5 + 5)	se 504 „
„	„ třetí „ „ „	o 10 tř. (5 + 5)	se 427 „
„	„ čtvrtá „ „ „	o 5 tř.	se 265 žáky,
„	„ v západním obvodě	o 10 tř. (5 + 5)	se 578 žáky,
„	„ první obecná v severním obvodě	o 5 tř.	se 292 žáky,
„	„ druhá „ „ „	o 10 tř. (5 + 5)	se 583 žáky,
„	dívky první „ v jižním „	o 9 tř. (5 + 5)	se 412 žákyněmi,
„	„ druhá „ „ „	o 10 tř. (5 + 5)	se 511 „
„	„ první „ ve východním „	o 5 tř.	se 284 žákyněmi,
„	„ druhá „ „ „	o 12 tř. (5 + 7)	se 705 „
„	„ třetí „ „ „	o 10 tř. (5 + 5)	se 510 „
„	„ obecná škola v západním „	o 10 tř. (5 + 5)	se 586 „
„	„ první obecná v severním „	o 5 tř. (5 + 5)	se 287 „
„	„ druhá „ v „ „	o 10 tř. (5 + 5)	se 569 „

Měšťanské školy jsou:

„	hochy v jižním obvodě	o 6 tř. (3 + 3)	se 312 žáky,
„	„ v severním „	o 6 tř. (3 + 3)	se 336 „
„	„ první ve východním obvodě	o 4 tř. (3 + 1)	se 218 žáky,
„	„ druhá „ „ „	o 7 tř. (3 + 4)	se 436 „
„	„ v západním obvodě	o 5 tř. (3 + 2)	se 241 žáky,
„	dívky v jižním „	o 8 tř. (3 + 5)	se 402 žákyněmi,
„	„ v severním „	o 5 tř. (3 + 2)	se 292 „
„	„ první ve vých. „	o 4 tř. (3 + 1)	se 229 „
„	„ druhá „ „ „	o 7 tř. (3 + 4)	se 406 „
„	„ v západním „	o 5 tř. (3 + 2)	se 276 „

Učitelských osob je v Plzni 258, z toho 14 řídicích učitelů, (5 na dívčích školách), 3 řídicí učitelky, 61 učitelů, 64 učitelek, 21 učitelů náboženství, 8 ředitelů měšť. škol (3 na dívčích šk.), 2 ředitelky, 37 odb. učitelů (6 na dívčích školách), 23 odb. učitelky a 25 sil, jež učí hře na housle, ruč. pracím a různým jazykům.

Dovolenou mělo na obecných a měšťanských školách 26 osob, a to 7 učitelů, 1 katecheta a 18 učitelek.

Příčina: nemoc 5 učitelů, 1 katecheta, 12 učitelek, další vzdělání 1 učitel, (1 působil na muž. paedagogiu), 6 učitelek, (1 vyučovala na dívčím paedagogiu).

V měsíci dubnu konány na všech školách jarní slavnosti, spojené s vycházkami a někde se sázením stromků.

V neděli a ve svátek byli žáci a žákyně přítomni vždy službám Božím; na školách měšťanských byly mimo to ještě každé neděle exhorty. V měsících letních chodily dítky dvakrát v týdnu před vyučováním na mši svatou.

U sv. zpovědi byli žáci a žákyně obecných škol dvakrát, škol měšťanských třikrát v roce. Mimo to účastnilo se žactvo pobožnosti Dušiček, slavnosti v den Božího Těla a průvodů prosebných na sv. Marka a ve dnech křížových.

Udržování českých obec. a měšť. škol v Plzni stálo v r. 1909—10 celkem 484. 078 K, z toho nejvíce činí nájemné placené za najaté místnosti k vyučování, a to 218.586 K, ač staví se v Plzni téměř každoročně jedna i dvě nové školní budovy.

Ve zprávě velmi obšírně pojednává městský lékař školní o vyšetřování nově do škol vstoupilých dítek, kterých z 1652 nově přijatých vyšetřil 1419; dále jedná o dozoru ku zdravotnímu stavu dítek tříd vyšších, kde vykonal celkem 775 návštěv tříd a vyšetřil 277 hochů, 451 dívek, celkem 728 dítek.

Celkový zdravotní stav školních dítek byl horší než v r. 1908-9; zemřelo letos 18 dítek, t. j. $1 \cdot 4 \frac{0}{100}$ všech dítek. Školního lékaře vyhledalo 899 stran ve 72 úředních hodinách; tedy průměrně 12 návštěv za hodinu. Nákladem zastupitelstva král. m. Plzně posláno bude letos opět 15 dítek skrophulosních do mořských lázní v Gradu, kdy v době prázdnin po 6 neděl v hospicu arcivév. Gisely pečlivě jsou léčeny.

—ra.

Valná hromada Katolického spolku učitelského koná se v pondělí 1. srpna na Velehradě.

Program:

I. Služby Boží o 9. hod.

II. Zahájení schůze, formalie, zprávy funkcionářů: a) jednatele, b) redaktorů „Vychovatelských Listů“ a „Katolického Učitele“, c) administrace.

Společný oběd.

III. Přednášky o 2. hod.: 1. „Náš cíl“. Pan předseda, poslanec J. M. Kadlčák. 2. „Učebné osnovy.“ Pan L. Bartoš z Lipníka. 3. „Kněz a učitel.“ Pan K. Volařík ze Sobůlek.

IV. Volné návrhy. Všecky návrhy dlužno podati předem písemně.

Před valnou hromadou v neděli, t. j. 31. července o 5. hod. poledne schůze výborová.

Pořad pouti, schůze a akademie bohoslovců a katolického studentstva československého dne 1. a 2. srpna r. 1910 na posvátném Velehradě.

Dne 1. srpna:

1. K 6. hod. odpo. společný průvod od Cyrillky do velechrámu za zpěvu písně „Ejhle, svatý Velehrad už září“.

Ve svatyni promluva s kazatelny. Veni sancte Spiritus, kratičká adorace, sv. požehnání.

2. Zahájení sjezdu předsedou „Literární Jednoty bohoslovců olomuckých“, volba předsednictva.

3. Akademie:

I. „Fed. M. Dostojevský a křesťanství“ (ctp. Frant. Pospíchal, bohoslovec z Brna).

4. Společná večere, společná modlitba. — Odpočinek.

Dne 2. srpna dopoledne:

1. Od 5—³/₄6 hod. ranní pobožnost. Svatá zpověď.

2. O ³/₄6 hod. slavná mše sv. se společným sv. přijímáním. Zpívají do pozdvihování všichni („Zvon Velehradský zaznívá“, pak „Ejhle, oltář Hospodinův září“), po pozdvihování sbor bohoslovců na kůře zapěje „Svatý, svatý“ od Křížkovského a j.

Po službách Božích společné snídání.

3. Pokračování akademie:

II. „Co od kněží v nynější době sv. Církev a věřící lid“ (J. M. ndp. Method Zavoral, zemský prelát a opat kr. kanonie Strahovské).

III. „Význam součinnosti kněze s učitelem“ (p. J. Bartoš, učitel v Lipníku).

IV. „Boj o náboženství a krásná literatura“ (vp. Oldřich Novotný, novokněz z Prahy).

Mezi přednáškami pozdravy a zpěvy.

4. Společný oběd.

Odpoledne:

O 2. hod. pokračování akademie. Přednášky.

V. „Na jakých základech dlužno stavěti mravouku?“ (Ethika autonomní a heteronomní. Dr. Fr. Nábělek, č. k. professor a školní rada v Kroměříži.)

VI. „Literární a kulturní snahy Slováků“ (řečník ze Slovenska).

Skladby hlavně Křížkovského i jiné (Smetana, Dvořák, Musil, Nešvera, Tovačovský) přednese pěvecký sbor bohoslovců olomuckých.

Ve volných chvílích 1. 2. srpna porady, debaty, prohlídka svatyně a velehradských památností.

Rozhod ve skupinách na Buchlov, k Brnu (Macoča, Sloupské jeskyně), na sv. Hostýn, do Luhačovic (na Slovensko) a j.

NB. Slavnostní schůze Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoda začne v sobotu večer dne 30. července a skončí v neděli dopoledne 31. července. — 1. srpna dopoledne konána bude valná hromada spolku katolického učitelstva, odpoledne různé porady duchovenstva.

O hojnou účast i laskavé doporučení pouti a schůze uctivě prosí
bohoslovci českoslovanští.

Literatura.

Bibliotheka klassiků paedagogických. I. Adolfa Diesterwega Ukazatel ku vzdělání učitelů. Přeložil Karel Šmídek, ředitel paedagogia n. o.

II. Jana Jindřicha Pestalozze „Kterak Gertruda své děti vyučuje. Přeložil Karel Šmídek, ředitel paedagogia n. o. Brno 1910. Tiskem a nákladem c. a k. dvorního knihkupectví Karla Winikera.

Stále se doporučují školními úřady četba a studium klassiků paedagogických, jenže nebylo dosud přiměřeného a dostatečného vydání jich. Oznámená tuto Bibliotheka chce v té příčině spomoci. I jest jí vítati, a to tím více, že se díla chopil zkušený a zasloužilý paedagog, Karel Šmídek, jenž také jinými už spisy osvědčil svou zdatnost.

Jednotlivé svazky budou vycházeti ve lhůtách neurčitých a budou se prodávati za levnou cenu v každém knihkupectví. Začátek učiněn Diesterwegem, tvůrcem učitelských ústavů a cvičných škol. Význam Diesterwegův jest zřejmý z výroku slovatného paedagoga, Dra. Kellnera, jenž přišel do Berlína, neopominul ho navštívit a tuto svou návštěvu takto odůvodnil: „Býti v Berlíně, neviděti Diesterwega a nemluvit s ním, to bych nikdy nebyl pravým učitelem.“ Podaný zde „Ukazovatel“ dává učitelům jednotný návod, dle něhož by vykládali jednotlivé předměty učebné. —

Druhé dílo, Pestalozziho, chlouby Švycar, „Kterak Gertruda své děti vyučuje“ ukazuje, jak pro všeobecné vzdělání lidí jest nezbytno začít cvičením v názoru.

Knihla ta podává nejvěrněji obraz genia Pestalozziho, i má cenu trvalou, nehynoucí.

Budou následovati jiná znamenitá díla klassická. I skýtá se pěkná příležitost kandidátům i kandidátkám učitelství, však i všemu učitelstvu, opatřiti si slibné tyto pomůcky. —ý.

„Vychovatelské Listy“

---

vycházejí 20. každého měsíce, vyjma měsíce srpen a září.

.. Roční předplatné 6 K zasílá se administraci v Ivančicích. ..
Za redakci odpovídá KAREL TIRAY, katecheta v Ivančicích. - Týž přijímá všechny literární příspěvky. - Administraci vede Fr. Zajíč, učitel ústavu hluchoněmých v Ivančicích. .. Expedici obstarává knih-tiskárna Roberta Veselého ve Strážnici. Tamtéž se zasílají reklamace.

Všechny příspěvky se honorují.